

Formodningsreglen i Arbejdssikringslovens §12, stk. 2

The presumption rule in section 12, paragraph 2 of the Worker's Compensations Act

Uddannelsessted: Aalborg Universitet

Uddannelse: Jura

Navn: Metine Bak Thomsen

Dato: 7. marts 2021

Studienummer: 20153346

Vejleder: Søren Gyldenhof Schilder

Fag: Personskadeerstatning

Abstract

The Danish Workers' Compensation Act contains two main presumption rules, the first one regarding the question of recognition, and the other concerning the question of assessment. The presumption rule regarding the assessment issue, which appears from the Occupational Injuries Insurance Act, section 12, subsection. 2, is the focal point of this thesis. The starting point within ordinary tort law is that the injured party must prove his or her loss. And this is no exception within the Occupational Injuries Insurance Act, according to which injured parties must prove that the loss is covered by the Act. If the injured party has a proven loss, the presumption rule comes into force, since there is a presumption that any consequence is due to the work injury. This presumption rule is rebutted by the fact that authorities must in all probability prove that the consequence is due to circumstances other than the occupational injury. The issue investigated in this thesis is therefore which factors are emphasized before deductions can be made in the injured party's right to compensation. In connection with the creation of the rule in 1964, the intention was that the medical doubts should be decided in favor of the injured party. At that time, a total invalidity benefit was provided, which was determined on a medical basis, yet there was no detailed description of how this rule was to be applied in relation to the issue of deduction in the compensation for loss of earning capacity. However, the practice has been to apply the distribution principle that applies within the Occupational Injuries Insurance Act, which is also enshrined in section 12 of the Occupational Injuries Insurance Act. It was not until the preparatory work for the 1992 Act that this question was raised, and the answer found its way to the courts in U.1998.1627 H. from the forecast point of view would have manifested itself in a loss of earning capacity, there is no basis for making deductions in the measurement. This ruling led to a change in practice, both at the courts and the National Board of Appeal, which tightened the requirement for the burden of proof to be lifted by the authorities. The principles of the practice-changing judgment have since been followed up in a series of decisions, which are included in this thesis, in order to examine the basis for deduction. The statutory distribution principle has thus been deviated from, and there has been an approximation of the main cause principle in tort law.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 – Indledning	4
1.1. Introduktion	4
1.2. Afgrænsning	5
1.3. Metode og retskilder.....	6
Kapitel 2 - Introduktion til arbejdsskadesikringsloven	7
2.1. Lovens historie	8
2.2. Lovens anvendelsesområde.....	9
2.2.1. Lovens personkreds	9
2.2.2. Arbejdsskadebegrebet	10
2.2.3. Ulykkesbegrebet	11
2.2.3.1. 2003-2019	11
2.2.3.2. Analyse af U. 2017.516 H (Net-dommen).....	12
2.2.3.3. Kammeradvokatens notat om Højesterets dom af 9. november 2016.....	14
2.2.3.4. Opsummering	15
2.2.3.5. Ulykkes begrebet fra 2020 og frem	15
2.2.4. Erhvervssygdomme.....	16
2.2.5. Ydelserne.....	17
2.2.5.1. Betaling til sygebehandling, optræning og hjælpemidler m.m. jf. Arbejdsskadesikringslovens § 15	18
2.2.5.2. Erstatning for tab af erhvervsevne jf. Arbejdsskadesikringslovens § 17 og § 17a ...	19
2.2.5.3. Godtgørelse for varigt mén jf. Arbejdsskadesikringslovens § 18	20
2.3. Sikredes tabsbegrænsningspligt og sikredes fremkaldelse af begivenheden	21
Kapitel 3 - Analyse af arbejdsskadesikringslovens § 12	22
3.1. Historien bag Arbejdsskadesikringslovens § 12	22
3.2. Arbejdsskadesikringslovens § 12	25
3.3. Forholdet til lovens anden formodningsregel i Arbejdsskadesikringslovens § 8, stk. 1.	27
3.4. Retslægerådet	28
Kapitel 4 – Analyse af nedsættelse efter Arbejdsskadesikringslovens § 12	30
4.1. indledende bemærkninger	30
4.2. Forudbestående lidelser	31
4.3. Ikke grundlag for fradrag.....	32
4.3.1. Analyse af U.1998.1627 H (Nakketraume som forudbestående lidelse):	32
4.3.2. Analyse af U 2010.168H – (Overvægt som forudbestående lidelse).....	34

4.3.3. Analyse af U. 2016.1149 H (Rygning som samvirkende skadesårsag).....	35
4.3.4. Analyse af U.2017.1644 Ø (gener i ryg og lænd)	38
4.4. Delvis grundlag for fradrag	39
4.4.1. Analyse af U.1997.1004 H (Spørgsmål om fradrag i mén).....	39
4.5. Grundlag for fradrag	41
4.5.1. Analyse af U.2011.1341 H (Forudbestående lidelse, og senere udviklet depression og misbrug)	41
4.5.2. Delkonklusion af praksis vedrørende forudbestående lidelser og konkurrerende lidelser	42
4.6. Slidgigt som en forudbestående lidelse	44
4.6.1. - FED. 2007.288V	44
4.6.2. - FED. 2006.72Ø	46
4.6.3. - FED. 2007.124 V.....	47
4.6.4. Delkonklusion.....	48
4.7. Senere udviklede følger	49
4.7.1. Analyse af U.2010.1197 H (Arkivkasser)	49
Kapitel 5 - Konklusion.....	52
Kapitel 6 - Litteraturliste	55
Kapitel 7 - Skærmpoint	56

Kapitel 1 – Indledning

1.1. Introduktion

I forbindelse med industrialismens gennembrud i det 19. århundrede opstod spørgsmålet omkring, hvorvidt man kunne forbedre de ansattes muligheder for at få erstatning som følge af en arbejdsskade. Det er ikke uden betydning, da en arbejdsskade kan medføre livsændrende vilkår for den skadelidte, hvorfor vedkommende skal kompenseres bedst muligt, for den forværrelse arbejdsskaden har medført.

Omdrejningspunktet for nærværende specialeafhandling henvender sig til udmålingsspørgsmålet, nærmere nedsættelses- og formodningsreglen i arbejdsskadesikringslovens § 12. Denne bestemmelse anvendes af Arbejdsmarkedets Erhvervssikring vedrørende spørgsmål om, hvorvidt der er grundlag for at foretage fradrag i erstatningen eller godtgørelsen, eller i særlige tilfælde lade denne bortfalde.

Udgangspunktet i den almindelig erstatningsret er, at skadelidte skal bevise, at der er lidt et tab. Dette er som udgangspunkt heller ingen undtagelse indenfor arbejdsskadesikringsloven, hvor den skadelidte skal bevise, at det lidt tab er omfattet af loven, førend der opnås ydelser efter loven. Såfremt skadelidte har rejst dette bevis, kommer den lovbestemte formodningsregel i § 12, stk. 2 til udtryk. Herefter gælder der en formodning for, at der er årsagssammenhæng mellem arbejdsskaden og tabet. For at afkræfte denne formodning, skal myndigheder bevise at tabet med *overvejende sandsynlighed* skyldes andre forhold end arbejdsskaden, hvilket rent begrebsmæssigt er en tung bevisbyrde.

Formålet med dette speciale er at undersøge hvilke forhold og parametre der bliver lagt vægt på i forbindelse med fradragsspørgsmålet efter bestemmelsen, altså hvornår myndighederne har rejst den førnævnte omvendte bevisbyrde.

Besvarelsen af problemformuleringen vil tage udgangspunkt i retspraksis, hvor der er indhentet en række afgørelser, for at kunne belyse det retlige grundlag for at foretage fradrag efter bestemmelsen. En overvejende del af de indhentede afgørelser tager udgangspunkt i tilfælde, hvor der er tale om forudbestående lidelser.

På baggrund af ovenstående er specialets problemformulering som følgende:

Hvilke forhold bliver der lagt vægt på, førend der kan foretages fradrag i godtgørelsen for varigt mén og/eller erstatning for tab af erhvervsevne efter Arbejdsskadesikringslovens § 12, således myndighederne har rejst bevisbyrden som følger af Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2.

1.2. Afgrænsning

Området indenfor arbejdsretten er meget omfattende. De regler, der regulerer skadelidtes adgang til en kompensation for den indtrådte arbejdsskade, er også hjemlet i forskellige lovgivninger. Formålet med nærværende specialeafhandling har været at undersøge de forhold, der er udslagsgivende for at foretage fradrag i skadelidtes ydelser. Til behandling af dette spørgsmål, er der anvendt nationallovgivning. Både Arbejdsskadesikringsloven og Erstatningsansvarsloven indeholder regler vedrørende skadelidtes krav på kompensation. I dette speciale er omdrejningspunktet Arbejdsskadesikringsloven, hvorfor der er afgrænset fra erstatningsansvarsloven, med undtagelse af få afgørelser, hvor der har været komparativt grundlag for at inddrage Erstatningsansvarsloven til at bistå med fortolkningen af de problemstillinger, der søges undersøgt. Som nævnt i indledningen er hensigten med dette speciale at undersøge, hvilke forhold og parametre der bliver lagt vægt på, for at myndighederne kan rejse bevisbyrden i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2. Denne regel omhandler kun spørgsmål omkring udmålingen og tager således ikke stilling til anerkendelsesspørgsmål. Før spørgsmålet om udmåling kommer i spil, er det en forudsætning at den indtrådte arbejdsskade er omfattet af Arbejdsskadesikringsloven, derfor har det været relevant at inddrage andre områder indenfor Arbejdsskadesikringsloven, for at belyse hvornår udmålingsreglen kommer i betragtning. Der vil dog ikke blive behandlet andet end Arbejdsskadesikringslovens § 12 under analyseafsnittet. Bestemmelsen hjemler adgang til at foretage fradrag i godtgørelse for varigt mén, erstatning for tab af erhvervsevne og behandlingsudgifter. Denne specialeafhandling er dog afgrænset til kun at omfatte spørgsmål vedrørende godtgørelse for varigt mén og erstatning for tab af erhvervsevne, således spørgsmål som omhandler fradrag i betalingen til behandlingsudgifter ikke vil blive behandlet. Ligeledes vil spørgsmålet om hvorvidt den skadelidtes død kan anses for at være en følge af arbejdsskaden heller ikke blive behandlet nærmere. De ovenstående afgrænsninger begrundes af et pladsmæssigt hensyn i specialeafhandlingen, da området er så bredt.

Den berettigede efter en arbejdsskade bliver i dette speciale kaldt for skadelidte. Der er anvendt forskellige begreber rundt omkring i litteraturen, hvorunder både "sikrede" og "tilskadekomne" med flere fremgår. I hidtidig lov blev begrebet "skadelidte" anvendt, men i senere lovgivning er det blevet mere korrekt at anvende begrebet "tilskadekomne" i de tilfælde hvor et krav rejses efter Arbejdsskadesikringsloven, hvor begrebet "skadelidte" er mere korrekt at anvende vedrørende krav rejst indenfor erstatningsansvarsloven. Der er dog ikke noget der tyder på, at der er tilsigtet en

realitetsændring ved at ændring af begrebet¹, hvorfor det derfor er begrebet "skadelidte" der bliver anvendt i nærværende speciale.

1.3. Metode og retskilder

Når der er tale om at foretage fradrag i godtgørelsen eller erstatningen, som skadelidte som udgangspunkt har krav på efter arbejdsskadesikringslovens § 12, er det ikke hensigtsmæssigt at overlade sådanne spørgsmål til maskinel afgørelse. Dette begrundes i, at der skal foretages en skønmæssig og individuel vurdering af skadelidtes konkrete helbredssituation, førend der kan foretages fradrag efter Arbejdsskadesikringslovens § 12.

Denne specialeafhandling gør brug af den juridiske metode til at undersøge emnet. Her vil retskilder blive inddraget, herunder den relevante lovgivning, navnlig Arbejdsskadesikringsloven, og i vid udstrækning vil retspraksis blive inddraget til at komme frem til resultatet.

Denne specialeafhandling er en retsdogmatisk skriftlig fremstilling, hvor retsdogmatikkens opgave er at analysere og beskrive gældende ret.² Her vil Arbejdsskadesikringsloven være genstand for undersøgelse, herunder vil formål, hensyn og de bagvedliggende principper blive undersøgt ved hjælp af forarbejderne til loven.

Specialet vil inddrage primære retskilder, herunder Arbejdsskadesikringsloven. Her vil der blive benyttet en ordlydsfortolkning af reglerne i loven, for at klarlægge området og kernen for den relevante lovgivning. Derudover vil der i specialet også blive anvendt en formålsfortolkning af retsreglerne, hvor de bagvedliggende hensyn til de relevante retsregler vil blive inddraget. Navnlig bemærkninger til lovforslag og betænkninger vil blive inddraget. Særligt vil retspraksis blive inddraget, da afgørelser truffet af retten får retskildemæssig værdi, som kan betegnes som lighedsideologi³. En del afgørelser fra Højesteret er inddraget, og ligeledes er afgørelser fra Landsretten også inddraget. I lille grad er administrativ praksis fra Ankestyrelsen også inddraget, navnlig principafgørelser. Administrativ praksis er dog ikke bindende for domstolene, men i forvaltningen selv kan administrative afgørelser dog tillægges retskildeværdi, da forvaltningen er forpligtet af lighedshensyn⁴.

---

¹ K. Hansen, Preben. & Rasmussen, Leif. (2004). *Tillæg til Arbejdsskadesikringsloven*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. S. 12.

² Munk-Hansen, Carsten. (2014). *Retsvidenskabsteori*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. S. 86

³ Munk-Hansen, Carsten. (2014). *Retsvidenskabsteori*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. S. 86

⁴ Munk-Hansen, Carsten. (2014). *Retsvidenskabsteori*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. S. 340

Der vil også være inddraget juridisk litteratur, for at understøtte fortolkningen og viden omkring emnet. Der er dog enighed om, at juridisk litteratur ikke kan tillægges nogen retskildeværdi, grundet forfatteren savner legitimitet til at fastlægge ret⁵.

Kapitel 2 - Introduktion til arbejdsskadesikringsloven

Industrialismens gennembrud i det 19. århundrede medførte en større risiko for skader på ansatte, hvorfor man ønskede at skærpe de ansattes muligheder for erstatning og godtgørelse.

Man ønskede her en anden løsning end en ansvarsskærpe, som byggede på almindelige erstatningsretlige principper, for at omgå reglerne om egen skyld og accept af risiko og samtidig undgå retssager mellem ansatte og arbejdsgivere.

Resultatet heraf blev en social ulykkesforsikringsordning i 1898, der oprindeligt havde et mere snævert dækningsområde, men allerede i 1916 fik ulykkesforsikringsordningen den form, som vi kender i dag.

I 1999 skete der en opdeling af finansieringen, hvor arbejdsulykker forsat er omfattet af en forsikringsordning, mens erhvervssygdomme bliver finansieret igennem arbejdsmarkedets erhvervssygdomssikring, som er en selvejende institution, mod indbetaling af bidrag.

Baggrunden herfor er, at på et forsikringsmæssigt grundlag kan man ikke på præmiefastsættelsen vide, hvilke erhvervssygdomme der senere kan anerkendes, og derved udløse en ret til erstatning⁶. Lovens formålsbestemmelse blev indsat ved L 2003.422 (arbejdsskadereformen) og har jf. § 1, stk. 1 1. pkt. følgende ordlyd:

”§1 Formålet med denne lov er at yde erstatning og godtgørelse til tilskadekomne eller deres efterladte ved arbejdsskade.”

Arbejdsgiveren bærer ansvaret for arbejdstagerens helbredsforringelser, uanset om denne har udvist uforsvarlig adfærd. Det vil sige, at der her foreligger et objektivi ansvar, som begrundes i, at arbejdsgiveren har en sikringspligt jf. Arbejdsskadesikringsloven § 48, stk. 1.

Denne sikringspligt opfyldes ved at tegne en forsikring mod følgerne af en arbejdsulykke jf. § 48, stk. 4 jf. § 50, og samtidig tilslutte sig arbejdsmarkedets erhvervssikring mod følgerne af erhvervssygdomme jf. § 48, stk. 4, jf. Arbejdsskadesikringsloven § 55.

---

⁵ Munk-Hansen, Carsten. (2014). *Retsvidenskabsteori*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. S. 346

⁶ Von Eyben, Bo. & Isager, Helle. (2019). *Lærebog i Erstatningsret* (9. udg.). Djøf Forlag. S. 425.

Dækning efter loven er derfor ikke betinget af ansvarspådragende adfærd, men derimod blot at der er tale om en arbejdsskade, hvor betingelserne i Arbejdsskadesikringsloven er opfyldt.

Det objektive ansvar er dog begrænset af skadelidtes egen medvirken til sagens oplysning, behandling- og/eller genoptræning jf. Arbejdsskadesikringslovens § 13. Se nærmere om dette under sikredes tabsbegrænsningspligt under kapitel 2, afsnit 2.3.

2.1. Lovens historie

Den første lov om arbejdsskader så dagens lys i Danmark i 1898, hvor denne blev stadfæstet af Christian d. 9, som ulykkesforsikringsloven.

Samme år blev arbejderforsikringsrådet til, som er det vi i dag kender som arbejdsskadestyrelsen. Rådet blev samlet med henblik på at forberede sig til lovens ikrafttrædelse d 15. januar 1899⁷.

Formålet hermed var at øge arbejdsgivernes ansvar overfor deres ansatte i tilfælde af ulykker, som indtrådte under arbejdet. Loven var dog på daværende tidspunkt begrænset til kun at omfatte særlige farlige virksomheder, og sikringsordningen var ikke en pligt på daværende tidspunkt, men derimod en frivillig ordning, som arbejdsgiverne kunne tilslutte sig.

Gennem årene blev loven udvidet, således denne også omfattede andre typer af erhverv, og i 1905 blev forsikringen først lovpligtig.

I 1933 blev loven (lov nr. 183 af 20. maj) udvidet til også at omfatte erhvervssygdomme, hvorefter der bliver ydet erstatning for disse sygdomme, der er optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme, som kan anerkendes som arbejdsskader. Nærmere redegørelse for erhvervssygdomme vil blive behandlet i begrænset omfang i kapitel 2, afsnit 2.2.4.

I 1976 fik man det indtryk at antallet af erhvervssygdomme var voksende, grundet flere kemiske stoffer blev anvendt på arbejdspladserne. Derfor tilsigtede man at ændre loven, for at imødekomme denne problematik. Ændringen i 1976 tilsigtede en opdeling mellem ulykker og erhvervssygdomme, som følge af indførslen af den europæiske fortegnelse over erhvervssygdomme.

I 1978 blev ulykkesforsikringsloven ændret til arbejdsskadeforsikringsloven. Den væsentligste ændring i denne lov er, at det i stedet for den hidtidige invaliditetserstatning, indførtes en todelt erstatning bestående af en godtgørelse for varige ulemper (mén godtgørelse) og en erstatning for forringelsen af skadelidtes indtjeningssevne eller erhvervsmuligheder (erhvervsevnetabserstatning)⁸.

---

⁷ Arbejdsskadelovens Historie. (s.d.). *Arbejdsmarkedets Erhvervssikring*. <https://www.aes.dk/om-arbejdsmarkedets-erhvervssikring/temaer/arbejdsskadelovens-historie>

⁸ Forslag til Lov om arbejdsskadeforsikring Samling 19771 L47, s. 916

I 2003 blev der vedtaget en reform af arbejdsskadeområdet, med henblik på at kunne anerkende flere ulykker og erhvervs sygdomme som arbejdsskader. En væsentlig del af denne reform var, at indføre et nyt ulykkesbegreb, for netop at kunne anerkende flere ulykker som en arbejdsskade. Fra 2005 blev kravene til det lægelige bevis vedrørende sammenhængen mellem en påvirkning på arbejdet og en sygdom ligeledes lempet. Formålet med dette var, at erhvervs sygdomme også skulle kunne anerkendes i højere grad end hidtil, og samtidig åbne op for, at nye sygdomme ligeledes skulle kunne anerkendes.

Samtidig blev posttraumatisk belastningsreaktion optaget på listen over erhvervs sygdomme, som den første psykiske sygdom, og dermed var Danmark et af de få lande i verden, med en psykisk lidelse på fortegnelsen.

Seneste lovændring trådte i kraft d 1. januar 2020, hvorefter formålet var, at det skulle være lettere at anerkende en skade som en arbejdsulykke, da arbejdsmarkedets erhvervs sikring herefter kunne anerkende en skade som en arbejdsskade uden at dette skal ses i lyset af de ydelser, der kan opnås efter loven.

2.2. Lovens anvendelsesområde

2.2.1. Lovens personkreds

Personer, som er berettigede efter loven, findes i Arbejdsskadesikringsloven § 2.

Det fremgår heraf, at:

”Personer, der ansættes til at udføre arbejde her i landet for en arbejdsgiver, er berettigede efter denne lov, jf. §§5-7. Arbejdet kan være lønnet eller ulønnet og kan være varigt, midlertidigt eller forbigående”.

Arbejdsskadesikringsloven bygger på territorialprincippet.

Det har den betydning, at lovens anvendelsesområde som hovedregel er geografisk afgrænset til kun at omfatte arbejde, som er udført her i landet for en arbejdsgiver.

”Personer der ansættes” skal efter loven forstås bredt. ”Ansættelse” omfatter både formel og varig ansættelse, hvor en lønmodtager udfører et arbejde mod et vederlag, ATP og feriepenge, hvor der foreligger en ansættelseskontrakt eller bevis herfor.

Derudover er håndsrækninger af både kort til lang varighed ligeledes omfattet af loven. Det fremgår af principafgørelsen 90-16, at følgende momenter bliver taget i betragtning, når der skal foretages en vurdering af, hvornår håndsrækninger er omfattet af loven. Det skal vurderes, hvorvidt hjælpen er en reel arbejdsmæssig indsats, og om hjælpen udelukkende er blevet givet i den anden persons

interesse og om denne er nødvendig, samt hvorvidt person er blevet opfordret til at hjælpe, eller om dette sker af egen drift.

I denne principafgørelse hjalp skadelidte sin kæreste med at indfange en kalv, og blev i den forbindelse sparket i hovedet. Ankestyrelsen vurderede at hjælpen ikke havde været nødvendig, eftersom skadelidte ikke var blevet bedt om at hjælpe, og skadelidte var derfor ikke omfattet af loven.

I principafgørelsen 244-09 kom ankestyrelsen frem til modsatte resultat, hvor skadelidte hjalp en kammerat med at indfange kreaturer. Ankestyrelsen lagde i denne afgørelse vægt på, at hjælpen til skadelidtes kammerat sker på baggrund af en opfordring, samtidig med, at denne hjælp havde været nødvendig, så det ikke var nødvendigt at involvere andre.

Det er dog et kriterium for anvendelsen af Arbejdsskadesikringsloven § 2, stk. 1, at der foreligger et antagelsesforhold, og samtidig skal der foreligge en arbejdsaftale og tjenesteforhold. Arbejdsgiveren har tilsynsretten og bestemmer tilrettelæggelsen af arbejdet, hvorefter arbejdstageren har pligt til at følge de instruktioner der afgives af arbejdsgiveren.

Det følger endvidere af ordlyden at arbejde, som er lønnet er omfattet af bestemmelsen. I 1898 ønskede man at beskytte lærlinge og ligestillede, hvis vederlag blev udbetalt i naturalier som kost og logi, hvorfor ulønnet arbejde også blev omfattet af bestemmelsen ⁹.

Arbejdets varighed har ligeledes ingen betydning, da det følger af ordlyden, at arbejdet kan være varigt, midlertidigt eller forbigående.

Personkredsen efter Arbejdsskadesikringsloven omfatter således alt fra en formel ansættelse med løn til kortvarige håndsrækninger jf. ovenstående principafgørelser. "Arbejdet" påbegyndes ved fremmøde på arbejdspladsen og ophører når arbejdspladsen forlades. Befordring til og fra arbejdspladsen vil som udgangspunkt ikke være omfattet af lovens personkreds.

2.2.2. Arbejdsskadebegrebet

Det fremgår af Arbejdsskadesikringslovens § 5, at en arbejdsskade efter loven både omfatter ulykker efter Arbejdsskadesikringsloven § 6, og erhvervs sygdomme efter Arbejdsskadesikringsloven § 7. Det fremgår endvidere af Arbejdsskadesikringsloven § 5, at det er et krav, at arbejdsskaden skal være en følge af arbejdet, eller de forhold hvorunder det er foregået.

Loven indeholder således to betingelser for at en skade kan anerkendes, navnlig at skaden skal være en følge af arbejdet, eller de forhold hvorunder det er foregået og samtidig er omfattet af lovens skadesbegreber, herunder ulykke eller erhvervs sygdom.

---

⁹ LBKG 2020-03-31 nr 376 Arbejdsskadesikringsloven. (s.d.). *Karnov Group*.
<https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotations> Note til § 2, stk. 1

Det følger desuden af bemærkningerne til lovforslaget, at efter dagældende § 9 er det et krav, at den skadelidte på tidspunktet for arbejdsskadens indtræden var i arbejde for en arbejdsgiver, og skaden skyldes arbejdet eller de forhold hvorunder den er foregået¹⁰.

Det kan udledes af ovenstående betingelser, at skader som indtræder i fritiden eller under private ærinder normalt ikke ville kunne anerkendes som en arbejdsskade.

Såfremt skaden sker på vej til og fra arbejde, har beskæftigelsesministeren fastsat regler om, hvornår skader som opstår under befordring til og fra arbejde vil blive omfattet af loven. Udgangspunktet er dog, at skader som indtræder her, ikke er omfattet af lovens dækning.

Begrebet "arbejdsskader" indeholdt tidligere 4 skadesbegreber, navnlig ulykkestilfælde som skyldes arbejdet eller de forhold hvorunder dette er foregået, skadelige påvirkninger af højst 5 dages varighed, der skyldes arbejdet eller de forhold hvorunder dette foregår, pludselige løfteskader og erhvervssygdomme. I dag omfatter arbejdsskadebegrebet to skadesbegreber, navnlig ulykker jf. Arbejdsskadesikringsloven § 6 og erhvervssygdomme jf. Arbejdsskadesikringsloven § 7.

2.2.3. Ulykkesbegrebet

Ved reformen i 2003 ønskede man at forenkle og udvide ulykkesbegrebet, hvorfor man her indførte et nyt ulykkesbegreb. Igen i 2019 ved L 2019 550 blev ulykkesbegrebet ændret.

Hvorvidt der er tale om en ulykke efter Arbejdsskadesikringsloven, afhænger således af definition på ulykkesbegrebet på tidspunktet for ulykkens indtræden.

2.2.3.1. 2003-2019

Det fremgår af Arbejdsskadesikringsloven § 6, at en ulykke forstås ved en personskade, som er forårsaget af en hændelse eller en påvirkning der sker pludseligt eller inden for 5 dage.

Der kan således udledes 3 elementer efter arbejdsskadesikringslovens § 6 – der skal være tale om en personskade, der skal være en hændelse eller en påvirkning og slutteligt selve forårsagelsen.

Disse parametre skal ses i lyset af hinanden for at ulykken er omfattet af loven. Det er således ikke tilstrækkeligt at konstatere, at der foreligger en hændelse, uden at denne skal behandles i sammenhæng med kausalitetsbegrebet¹¹.

Som nævnt kan det udledes af bestemmelsen, at der skal være tale om en personskade.

I Højesterets afgørelse i U.2014.452 H udtaler de, at der efter forarbejderne til 2003-loven stilles beskedne lægelige krav til den anmeldte skade – selv forbigående smerter opfylder kravet til personskade. Endvidere udtaler Højesteret, at personskadebegrebet skal ses i lyset af de ydelser,

---

¹⁰ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S. S. 185

¹¹ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S. S. 239

der kan opnås efter loven, hvorfor forbigående smerter, som går over af sig selv og derved ikke kræver behandling, normalt ikke ville kunne være en personskade efter lovens forstand. Hermed har Højesteret fastlagt en nedre grænse for hvilke skader, der kan anerkendes som en arbejdsskade efter Arbejdsskadesikringsloven.

I forlængelse af, at der skal være tale om en personskade, så forudsætter det også at personskaden er forårsaget af en hændelse/påvirkning, der har sammenhæng med arbejdet og de forhold hvorunder arbejdet foregår. Den skadelige påvirkning består i måden hvorpå arbejdet udføres f.eks. brug af værktøj, tilrettelæggelse af arbejds gange, selve arbejdsstoffet eller de klimatiske forhold. Disse har betydning for vurderingen af, om et tilfælde skal anerkendes som en ulykke.¹²

Det fremgår endvidere af ordlyden i Arbejdsskadesikringslovens § 6, at hændelsen eller påvirkningen skal ske pludseligt eller indenfor 5 dage, som vurderes i sammenhæng med de øvrige elementer i bestemmelsen. Således skal hændelsen eller påvirkningen være egnet til at fremkalde personskaden.

Det er derfor et krav, at der er sammenhæng mellem påvirkningen/hændelsen og den indtrådte skade, hvor denne sammenhæng vurderes på baggrund af et medicinsk grundlag.

Bevisvurderingen vedrørende årsagssammenhæng mellem hændelsen- eller påvirkningen, og den indtrådte skade, kan dog volde vanskeligheder i de tilfælde, hvor skadelidte har en forudbestående lidelse.

Det kan i sådanne tilfælde være vanskeligt at afgøre hvorvidt skaden stammer fra hændelsen- eller påvirkningen, eller om skaden kan henføres til andre forhold.

Såfremt der opstår tvivl om den medicinske årsagssammenhæng, har praksis dog i længere tid været, at Arbejdsskademyndighederne tager udgangspunkt i en egnethedsvurdering, altså hvorvidt en hændelse/påvirkning har været *egnet* til at fremkalde en skade i en rask krop. Derved har myndighederne fraveget sårbarhedsprincippet, hvorefter man tager udgangspunkt i skadelidtes aktuelle helbredsmæssige situation, således man så at sige "må tage skadelidte, som skadelidte er". Denne praksis er dog ændret sidenhen, som følge af U. 2017.516H, som bliver behandlet nedenfor:

2.2.3.2. Analyse af U. 2017.516 H (Net-dommen)

Sagen drejer sig om en vognmand (A), som i forbindelse med sit arbejde, skulle aflæsse et læs affald fra en forvogn. A har anbragt et affaldsnet på græsset ved siden af vognen, hvorefter A går ned i hugstilling, for at lægge nettet sammen. I forbindelse med at A læner sig forover, for at løfte det

---

¹² Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S. S. 248

sammenrullede affaldsnet, glider hans højre fod i det våde græs, som medfører, at han falder skråt forover til venstre, hvor han tager fra med hænderne. Her oplever A, at det givet et hug/stød i ryggen, som medførte smerter med det samme.

A blev efter hændelsen opereret for en diskusprolaps i ryggen, og i forbindelse hermed blev det konstateret, at A havde en forudbestående svækket diskus, som følge af en let diskusgeneration i ryggen. A havde dog ikke haft symptomer forud for hændelsen.

Ankestyrelsen afviste diskusprolapsen og lænderyggene som en arbejdsskade.

Det følger af Ankestyrelsens begrundelse for afvisningen, at der er tale om en belastning, som ikke kan overvinde kroppens naturlige styrke. Det er derfor efter ankestyrelsens opfattelse ikke tilstrækkeligt, at der er en tidsmæssig sammenhæng mellem hændelsen og påvirkningen, men at der ligeledes også skal være årsagssammenhæng. Efter Ankestyrelsens opfattelse, fandtes der ikke at være årsagssammenhæng, da hændelsen ikke kunne medføre en diskusprolaps og lænderyggene.

A indbragte derefter sagen for domstolene, med påstand om, at Ankestyrelsen skulle anerkende As rygsmerter som en arbejdsskade.

Byretten frifinder Ankestyrelsen, på baggrund af blandt andet følgende udtalelse af Retslægerådet:

"... at hændelsen i sig selv ikke findes at kunne fremkalde en diskusprolaps i en i øvrigt rask ryg".

Landsretten ændrer Byrettens afgørelse, ved at lægge til grund, at hændelsen medførte en forværring af A's forudbestående lidelse. Herudover fremhæver Landsretten ligeledes, at:

"... på baggrund af retslægerådets udtalelser må det lægges til grund, at sådan en hændelse ikke kan fremkalde en diskusprolaps i en i øvrigt sund ryg. Det må imidlertid lægges til grund, at A ikke havde en rask ryg".

Landsretten fremhæver her modsat Byretten, at egnethedskriteriet skal ses i lyset af skadelidtes aktuelle helbredsmæssige tilstand, og dermed ikke sammenlignes med en rask krop, som Byretten fremhævede i deres begrundelse. Landsretten fastslog således, at hændelsen forårsagede en forværring af As forudbestående ryglidelse, altså en forværring af både diskusprolapsen og de vedvarende rygsmerter.

Højesteret stadfæster Landsrettens resultat, men de ændrer dog deres begrundelse.

Her fremhæver Højesteret, at sagens genstand er, hvorvidt der er årsagssammenhæng mellem hændelsen og As ryglidelser. Højesteret udtaler i forbindelse hermed at:

”Ved vurderingen af årsagssammenhæng må der bl.a. lægges vægt på, i hvilket omfang hændelsen er egnet til at forårsage den skade, der er anmeldt. Det kan være tilfældet, hvis der er en biologisk naturlig og logisk forklaring på, at skaden opstod som følge af hændelsen på arbejdet”.

Her inddrager Højesteret egnethedsvurderingen, men modsat de foregående instanser tager Højesteret ikke stilling til, hvorvidt denne egnethedsvurdering skal ses i lyset af en rask krop, eller i lyset af sårbarhedsprincippet, hvorefter man ”må tage skadelidte som skadelidte er”.

Højesteret lægger endvidere vægt på Retslægerådets udtalelse, som lyder:

”Retslægerådet vurderer derfor, at belastningen ved hændelsen har ført til smerter i en i forvejen svækket ryg. Retslægerådet kan ikke afgøre, om prolapsen er fremkommet ved belastningen eller blot blevet symptomgivende.”

På baggrund af ovenstående udtalelser kommer Højesteret frem til, at den påviste diskusprolaps ikke skyldes hændelsen. Dog tillægger Højesteret udtalelserne fra Retslægerådet en betydning, og fortolker disse således, at prolapsen er blevet symptomgivende som følge af hændelsen. Sådant en forværring af en forudbestående lidelse, kan dermed udgøre en personskade i sig selv, jf. Arbejdsskadesikringslovens § 5, jf. § 6, da hændelsen har medført vedvarende smerter i ryggen.

2.2.3.3. Kammeradvokatens notat om Højesterets dom af 9. november 2016

Kammeradvokat fremhæver i notatet tilknyttet ovenstående dom, at Højesteret ikke har taget eksplicit stilling til spørgsmålet om anvendelsen af egnethedsvurderingen, som Ankestyrelsen fremlagde.

Desuden har Højesteret heller ikke taget eksplicit stilling til skadelidtes spørgsmål vedrørende sårbarhedsprincippet, hvorefter man skal tage skadelidte som skadelidte er. Skadelidte har endvidere anført, at Ankestyrelsen bryder med det beskyttelseshensyn, som der ligger bag arbejdsskadesystemet, hvilket er, at sikre erstatning til skadelidte i de sager, hvor årsagssammenhæng vurderes at være tvivlsom.

Kammeradvokaten nævner, at hvad der kan udledes af ovenstående dom, må bero på en fortolkning.

Hvad der kan udledes af ovenstående dom, er blevet fortolket af kammeradvokaten således:

”Vores konklusion er, at det drejer sig om at vurdere, hvad der konkret er den mest sandsynlige årsagssammenhæng. Det drejer sig ikke om det erstatningsretlige princip om at tage skadelidte, som skadelidte er, og det er ikke i sig selv afgørende, om man sammenligner den tilskadekomne med en person med eller uden en tilsvarende forudbestående sygdom.”¹³

Kammeradvokaten udtaler endvidere, at Højesteretsdommen udtrykker, at bedømmelsen om årsagssammenhæng er en samlet bedømmelse, hvor egnethedskriteriet ikke kan stå alene, men indgå som en del af den samlede bevisvurdering.

2.2.3.4. Opsummering

Højesteretsdommen er ganske spændende, eftersom den meget muligt kan udtrykke en nedre grænse for skadesbegrebet, sammenholdt med U. 2014.452 H.

Det kan således udledes, at vurderingen af årsagssammenhæng tager udgangspunkt i en konkret vurdering på baggrund af skadelidtes aktuelle helbredsmæssige situation.

Har skadelidte, som i ovenstående situation, en latent sårbarhed, som bliver forværret som følge af arbejdsskaden, så vil denne forværring – i dette tilfælde vil det være smerterne – kunne anerkendes som en arbejdsskade.

Det kan således udledes, at sårbarhedsprincippet ligeledes finder anvendelse indenfor Arbejdsskadesikringsloven.

2.2.3.5. Ulykkes begrebet fra 2020 og frem

Arbejdsskadesikringslovens § 6, stk. 1 som blev indsat i 2003-loven, anvendes forsat i nugældende lov. Dog er der i forbindelse med L. 2019 550 indsat et stk. 2 med det formål at præcisere bestemmelsens ulykkesbegreb. Bestemmelsens stk. 2 har følgende ordlyd:

”Personskaden jf. Stk. 1 kan være fysisk eller psykisk og kan være varig eller forbigående. Det er ikke et krav, at personskaden medfører behov for behandling, eller at personskaden er blevet behandlet.”

Stk. 2 blev indført for at bryde med den kritik som praksis efter U. 2014.452 H udviklede sig til. Det har den betydning, at forbigående personskader kan anerkendes som arbejdsulykker, uanset om disse kræver behandling eller ej. Dog kan overfladiske skader ikke anerkendes som en arbejdsskade,

---

¹³ Kammeradvokatens Notat til U. 2017.516 H

og sondringen herimellem består i, hvorvidt de forbigående skader har betydning for skadelidtes aktuelle og efterfølgende helbredsmæssige tilstand.

Det er forsat et krav, at påvirkningen skal være egnet til at forårsage skaden, hvor der skal tages udgangspunkt i den enkelte skadelidtes situation jf. U.2017.516 H.

Denne sammenhæng er til stede, når der er tale om biologisk naturlig og logisk forklaring til skadens indtræden. Dette eksemplificeres ved, at et hårdt slag mod ryggen biologisk, naturligt og logisk vil medføre en personskaade, hvorfor sådan en skade vil blive anerkendt som en ulykke. Modsætningsvist vil rygsmerter i forbindelse med at man rejser sig fra en stol ikke biologisk, naturligt eller logisk kunne medføre rygsmerter¹⁴.

2.2.4. Erhvervssygdomme

Erhvervssygdomme er reguleret i Arbejdsskadesikringslovens § 7.

Bestemmelsen er toleddet hvilket skyldes, at bestemmelsen bygger på et såkaldt "blandet system". Bestemmelses stk. 1 nr. 1 omfatter sygdomme, som er optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme, hvorimod stk. 1 nr. 2 regulerer sygdomme som ikke optaget i erhvervssygdomsfortegnelsen. Disse sygdomme, som ikke er optaget på fortegnelsen, kan forsat anerkendes, hvis det kan godtgøres, enten at sygdommen efter den nyeste medicinske dokumentation opfylder kravet i stk. 1 nr. 1, 1 pkt., eller hvis sygdommen udelukkende skyldes, eller i overvejende grad er forårsaget af arbejdets særlige art.

Kravene i bestemmelsens stk. 1 nr. 1 har følgende ordlyd:

"Sygdomme, som efter medicinsk dokumentation er forårsaget af særlige påvirkninger, som bestemte persongrupper gennem deres arbejde eller de forhold, det foregår under, er udsat for i højere grad end personer uden sådant arbejde. Endvidere sygdomme hos et levendefødt barn, der er pådraget inden fødslen som følge af moderens arbejde under graviditeten."

Såfremt at sygdommen er optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme, er der knyttet en formodningsregel, jf. Arbejdsskadesikringsloven § 8, stk. 1. Her fremgår det, at hvis en person har pådraget sig en sygdom, som er optaget på fortegnelsen, vil den sygdomsramte være berettiget til de ydelser, der gives efter loven, medmindre der er overvejende sandsynlighed for, at skaden skyldes noget andet end arbejdet.

---

¹⁴ LBKG 2020-03-31 nr 376 Arbejdsskadesikringsloven. (s.d.). Karnov Group.
[https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotations noter til § 6, stk. 2.](https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotations%20noter%20til%20%24%206%2C%20stk.%202.)

Det er således skadelidte som skal bevise, at der er tale om en sygdom som er optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme.

Hvis der er tale om sygdomme udenfor fortegnelsen, stilles der større krav til dokumentation jf. § 7, stk. 1 nr. 2.

For erhvervssygdomme gælder der et krav om medicinsk dokumentation. Dette krav indebærer, at der skal være tale om en sammenhæng mellem påvirkningen og sygdommen som er dokumenteret. Før der er tale om en erhvervssygdom, skal den skadelige påvirkning have en vis styrke og tidsmæssig udstrækning, som efter medicinsk dokumentation kan være skyld i sygdommen. Derudover skal sygdomsbilledet være overensstemmende med påvirkningen og sygdommen, og slutteligt må sygdommen ikke med overvejende sandsynlig skyldes noget andet end de erhvervsmæssige forhold¹⁵.

Hvis der er tale om sygdomme, som ikke er optaget på fortegnelsen over erhvervssygdomme, kan disse kun anerkendes, hvis de bliver forelagt for Erhvervssygdomsudvalget, som foretager en vurdering af, hvorvidt sygdommen opfylder kravene til optagelse på fortegnelsen efter den nyeste medicinske dokumentation.

Derudover er det også en betingelse for anerkendelse, at sygdommen må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af arbejdets særlige art. Jf. Arbejdsskadesikringslovens § 7, stk. 1 nr. 2 2. led.

Arbejdets særlige art indebærer belastninger og påvirkninger, som efter en konkret vurdering må antages at medføre en særlig risiko for udvikling af den pågældende sygdom, og samtidig skal det særlige risikofyldte arbejde med overvejende sandsynlighed have forårsaget tilskadekomnes sygdom¹⁶.

2.2.5. Ydelserne

Såfremt skadelidtes indtrådte arbejdsskade er omfattet af loven, udløser dette en ret til de ydelser, der kan opnås efter Arbejdsskadesikringsloven.

Arbejdsskadesikringslovens § 11 indeholder en udtømmende liste, som angiver hvilke ydelser der kan opnås efter loven.

Det fremgår af Arbejdsskadesikringslovens § 11, at ydelserne efter loven er som følgende:

---

¹⁵ VEJ nr 9001 af 02/01/2020 Vejledning om Erhvervssygdomme . (s.d.). *Retsinformation*.
<https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2020/9001>

¹⁶ VEJ nr 9001 af 02/01/2020 Vejledning om Erhvervssygdomme . (s.d.). *Retsinformation*.
<https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2020/9001>

1. Betaling af udgifter til sygebehandling, optræning og hjælpemidler m.m., jf. § 15,
2. Erstatning for tab af erhvervsevne, jf. § 17 og § 17 a,
3. Godtgørelse for varigt mén, jf. § 18,
4. Overgangsbeløb ved dødsfald, jf. § 19,
5. Erstatning for tab af forsørger, jf. §§ 20-22, og
6. Godtgørelse til efterladte, jf. § 23.

Betydningen af at bestemmelsen er udtømmende er, at der ikke kan opnås andre ydelser end de ydelser, som fremgår af bestemmelsen. Herved adskiller Arbejdsskadesikringsloven sig blandt andet fra Erstatningsansvarsloven, da der efter førstnævnte lov ikke kan opnås erstatning for svie og smerte og erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Da omdrejningspunktet for dette projekt er Arbejdsskadesikringslovens § 12, vil der derfor som nævnt i afgrænsningen kun blive lagt vægt på de ydelser, som har betydning for anvendelsen af denne bestemmelse, hvilket er punkt 1-3 som er nævnt ovenfor.

2.2.5.1. Betaling til sygebehandling, optræning og hjælpemidler m.m. jf.

Arbejdsskadesikringslovens § 15

Det følger af Arbejdsskadesikringslovens § 38, at skadelidte skal lade sig undersøge af en læge snarest muligt efter pådragelse af arbejdsskaden. Herudover skal skadelidte modtage lægebehandling eller genoptræning, hvis lægen finder dette nødvendigt.

Hvilke udgifter der i forbindelse med sygebehandlingen eller optræning kan betales reguleres i Arbejdsskadesikringsloven § 15.

Der er dog nogle generelle betingelser, som skal være opfyldt, før forsikringen skal betale.

Først og fremmest skal den anmeldte skade være anerkendt, eller være egnet til anerkendelse som en arbejdsskade efter loven. I tilfælde af at skaden afvises som en arbejdsskade, vil der ikke blive truffet afgørelse om spørgsmålet vedrørende betaling af behandlingen.

Dernæst skal behandlingen eller genoptræningen være en følge af arbejdsskaden, og samtidig skal behandlingen eller genoptræningen være nødvendig for at opnå helbredelse. Det vil sige, at der skal være årsagssammenhæng mellem skaden og behandlingen jf. Ankestyrelsens principafgørelse U-3-93.

Dog stilles der nogle krav til selve behandlingsformen, eftersom behandlingen skal være tilskudsberettiget efter lov om offentlig sygesikring. Dette begrundes i, at der ikke efter dansk ret stilles krav til at nedsætte sig som behandler. Ved at have en overenskomst med sygesikringen er

der dermed sket en slags offentlig godkendelse af behandlingstypen, hvorfor behandlinger med denne overenskomst vil kunne betales af forsikringen.

Det fremgår af § 15, stk. 1 at udgifter som kan betales efter Sundhedsloven, eller som et led i behandlingen på offentlige sygehuse ikke kan dækkes efter § 15, stk. 1. Det vil sige, at bestemmelsen er subsidiær i forhold til anden lovgivning. Dette gælder også i tilfælde hvor sikrede er dækket af andre sygeforsikringsordninger som f.eks. sygeforsikring "Danmark".

Som udgangspunkt vil behandlingsudgifter efter § 15, stk. 1 og stk. 2 kun blive dækket under sagens behandling, dog kan der også betales for fremtidige udgifter til behandling efter bestemmelsen. Fremtidige behandlingsudgifter kan være enten udgifter i en afgrænset periode efter sagens afslutning, eller behandlingsudgifter af mere permanent karakter. Et eksempel på betaling af fremtidige behandlingsudgifter kan f.eks. være individuelle tilpassede sko, for at mindske arbejdsskadens følger jf. Ankestyrelsens principafgørelse 8-12. En betingelse for betaling af disse udgifter er, at de er nødvendige for helbredelse af skadens følger, altså hvor der sker forværring af skadens følger såfremt behandlingen ikke modtages.

§ 15, stk. 2 angiver en ikke-udtømmende liste over de udgifter som kan betales. Dette kan blandt andet være udgifter til anskaffelse af proteser, briller og lignende hjælpemidler samt kørestole, såfremt disse udgifter er nødvendige for at sikre resultatet af behandlingen eller genoptræningen.

2.2.5.2. Erstatning for tab af erhvervsevne jf. Arbejdsskadesikringslovens § 17 og § 17a

Skadelidte kan efter ovenstående bestemmelse opnå erstatning for tab af erhvervsevne, såfremt arbejdsskaden har nedsat muligheden for, at skadelidte kan skaffe sig indtægt ved arbejde. Til bedømmelsen af erhvervsevnetabet, vil en korrekt erstatningsudmåling forudsætte en vurdering af skadelidtes erhvervsmæssige muligheder, såfremt skaden ikke var sket, sammenholdt med en vurdering af hans erhvervsmuligheder, med den skete skade taget i betragtning¹⁷.

Det følger endvidere af bestemmelsens stk. 1, sidste punktum, at erstatningen kun kan ydes såfremt tabet af erhvervsevne er 15% eller derover. Denne grænse begrundes i, at man ønskede at sikre administrationens adgang til at afvise dyberegående behandling af udokumenterbare bagatelkrav¹⁸. Samtidig var det ikke udvalgets ønske, at udelukke andre berettigede skadelidte fra erstatning for tab af erhvervsevne. Det har den betydning, at såfremt skadelidte kan dokumentere en indtægtsnedgang, som ligger under 15%, vil han alligevel kunne opnå erstatning for tab af erhvervsevne. Den fastsatte bagatelgrænse er derfor ikke absolut. Eksempelvis har Ankestyrelsen i sin principafgørelse U-19-4 behandlet 2 sager, som belyser hvornår der foreligger en afklaring af de

---

¹⁷ Betænkning vedrørende Arbejdsskadeforsikring 792/1977

¹⁸ Betænkning vedrørende Arbejdsskadeforsikring 792/1977

erhvervmæssige forhold. I første sag havde skadelidte dokumenteret en lønnedgang på 13,5%, hvorefter ankestyrelsen fastsatte erstatningen for tab af erhvervsevne til 15%¹⁹. Det afgørende element er, hvorvidt skadelidte kan dokumentere sit tab i form af en lønnedgang.

En betingelse for at der kan ydes erstatning for tab af erhvervsevne er, at der foreligger en økonomisk nedgang i skadelidtes indtægt, og at denne nedgang skyldes arbejdsskaden. Den medicinske følge af skaden har derfor ikke samme betydning for tabet af erhvervsevne, som den har i forbindelse med fastsættelse af méngraden, som vil blive behandlet i næstfølgende underafsnit. Det vil sige, at skadelidtes helbredsmæssige tilstand ikke har nogen betydning, medmindre arbejdsskadens følger påvirker erhvervsevnen. Eksempelvis kan skadelidte have pådraget sig en arbejdsskade som udløser en mén grad på 8%, men trods denne kan skadelidte problemfrit genoptage sit arbejde. I sådant et tilfælde vil skadelidte ikke kunne få erstatningen for tab af erhvervsevne.

Arbejdsskadesikringslovens § 17, stk. 2. oplister nogle kriterier, der bliver lagt vægt på i forbindelse med fastsættelsen af erstatningens størrelse. Her fremgår det, at der skal tages hensyn til skadelidtes mulighed for at skaffe sig indtægt ved sådant arbejde, som med rimelighed kan forlanges af den pågældende efter dennes evner, uddannelse, alder og mulighed for omskoling og optræning.

I Arbejdsskadesikringslovens § 17a er der indført en særlig regel om fastsættelse af erstatning for tab af erhvervsevne til de personer, som er visiteret til fleksjob, eller allerede er i fleksjob som følge af en arbejdsskade. Grundlaget for erstatningens størrelse bliver fastsat på baggrund af forskellen mellem skadelidtes løn før arbejdsskaden, og lønnen eller ledighedsydelsen i fleksjobbet. Lønnen før arbejdsskaden bliver fastsat til det beløb, som skadelidte kunne have tjent på afgørelsestidspunktet, såfremt arbejdsskaden ikke var indtrådt jf. Arbejdsskadesikringslovens § 17a, stk. 2. Lønnen eller ledighedsydelsen i fleksjobbet bliver fastsat til det beløb, som udgør summen af lønnen fra arbejdsgiveren og tilskuddet fra kommunen jf. Arbejdsskadesikringsloven § 17a, stk. 3.

2.2.5.3. Godtgørelse for varigt mén jf. Arbejdsskadesikringslovens § 18

Modsat erstatning for tab af erhvervsevne, er der her tale om en godtgørelse. Udgangspunktet i erstatningsretten er, at der kun kan opnås erstatning for et tab som kan opgøres økonomisk. Det vil sige, at tilfælde, hvor der skal ydes godtgørelse for en ikke-økonomisk skade, alene kan betales, hvis kravet er hjemlet²⁰ i eksempelvis arbejdsskadesikringsloven.

---

¹⁹ Erstatningen i denne sag blev fastsat efter erstatningsansvarsloven, men blev inddraget i nærværende projekt, da vurderingsgrundlaget for de to love er identisk, og derfor kan overføres til arbejdsskadeområdet.

²⁰ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Kamov Group Denmark A/S s. 706

Hensigten med godtgørelse for varigt mén, er at kompensere skadelidte for de ulemper han oplever i den daglige livsførelse som følge af arbejdsskaden. På den baggrund fastsættes méngraden på grundlag af skadens medicinske art og omfang og under hensyn til de ulemper i skadelidtes personlige livsførelse, som arbejdsskaden har forvoldt jf. Arbejdsskadesikringsloven § 18, stk. 2.

Ulemperne som skadelidte oplever i den daglige livsførelse bliver vurderet ens, således hverken skadelidtes erhverv, alder, indtægt og lignende bliver inddraget i vurderingen. Dette begrundes i at de ulemper som skadelidte oplever vil være de samme, uanset hvilken person der er tale om.

Det fremgår af ordlyden "varig mén", at skaden selvfølgelig skal være af varig karakter, før der kan opnås godtgørelse herfor. En helbredsmæssig tilstand vil være varig, når der ikke er en forventning om, at skaden vil blive forbedret af sig selv eller ved behandling, da skaden i så fald vil være stationær.

Godtgørelsen bliver fastsat på baggrund af Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings vejledende méntabel, når skadens følger fremgår direkte af méntabellen, og hvis méngraden udgør 5% eller derover jf. Arbejdsskadesikringslovens § 18, stk. 1, 2. pkt.

Hvis skadens følger modsætningsvist ikke fremgår direkte af méntabellen, eller skadens følger ikke er nævnt, vil méngraden blive fastsat skønsmæssigt. En skønsmæssig fastsættelse af méngraden finder særligt anvendelse i sager vedrørende erhvervssygdomme. Eksempelvis er det ikke muligt at have en méntabel for kræftlidelser, eftersom følgerne heraf kan være meget forskellige²¹.

Méngraden kan almindeligvis ikke udgøre mere end 100%, men i særlige tilfælde kan méngraden fastsættes til mere end 100%, dog højst 120% jf. Arbejdsskadesikringslovens § 18, stk. 4. Dette forudsætter dog, at skadelidte oplever specielle ulemper i det daglige, som ikke kan sidestilles med de ulemper, som der i almindelighed ellers ville følge af skaden.

Det kan eksempelvis være en mor til et døvt barn, hvor moren ved en arbejdsskade får en fingerskade, og derved mister den eneste kommunikationsmulighed med barnet, da arbejdsskaden medfører begrænsninger i tegnsproget.

2.3. Sikredes tabsbegrænsningspligt og sikredes fremkaldelse af begivenheden

Indenfor den almindelige erstatningsret gælder der et princip om tabsbegrænsningspligt, som ligeledes gælder indenfor Arbejdsskadesikringen.

---

²¹ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S s. 713

Det fremgår af Arbejdsskadesikringslovens § 13, at den såfremt den tilskadekomne ikke efterkommer de krav, som fremgår af Arbejdsskadesikringslovens § 38, eller såfremt han modarbejder sin helbredelse ved tilsidesættelse af givne forskrifter, kan retten til erstatning helt eller delvis bortfalde. Der er her tale om et skadebegrænsningsprincip, som gælder på hele det forsikringsretlige område. Bestemmelsen udtrykker den processuelle skadesvirkning, der kan tilregnes skadelidte, såfremt han ikke bidrager til sagens oplysning. Dette begrundes i, at det er administrationen som påtager sig forpligtelsen til at oplyse sagen, hvilket ikke er muligt uden skadelidtes loyale medvirken. Såfremt der ikke er et tilstrækkeligt oplyst grundlag for at træffe en afgørelse, må Arbejdsmarkedets Erhvervssikring skønsmæssigt fastsætte erstatningen på baggrund af de foreliggende oplysninger²².

Særligt i forhold til tab af erhvervsevne har skadelidte en tabsbegrænsningspligt, da han har pligt til at lade sig omskole eller at skulle påtage sig ethvert arbejde som, alt efter arbejdsskadens følger, er rimelig at forlange. Imødekommes tabsbegrænsningspligten ikke, kan myndighederne nedsætte eller lade erstatningen bortfalde.

Arbejdsskadesikringslovens § 14 indeholder ligeledes en begrænsning til arbejdsgiverens objektive ansvar, når tilskadekomnes forsætlige- eller ved retsstridige handling eller undladelse, har fremkaldt eller væsentligt bidraget til arbejdsskadens indtræden. Virkningen af sådanne handlinger eller undladelser vil kunne medføre, at kravet på erstatning for tab af erhvervsevne og/eller godtgørelse for varigt mén nedsættes eller helt bortfalder.

Det fremgår dog af bestemmelsens sidste punktum, at en betingelse for at erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, er, at skadelidte udtrykkeligt er blevet gjort opmærksom herpå.

Anvendelsen af bestemmelsen er dog blevet strengere i tidens løb, da man i 1978-loven anså selvforskyldt beruselse som en nedsættelsesårsag, hvilket ikke længere er tilstrækkeligt til at lade erstatningen nedsætte²³.

Kapitel 3 - Analyse af arbejdsskadesikringslovens § 12

3.1. Historien bag Arbejdsskadesikringslovens § 12

Indtil 1933 omfattede Ulykkesforsikringsloven kun ulykker, og fra 1916-1933 omfattede loven ligeledes skadelige påvirkninger af få dages varighed. Dengang byggede beviset for årsagssammenhæng mellem en arbejdsskade og følgerne heraf på en uskreven regel, hvor der med

---

²² LBKG 2020-03-31 nr 376 Arbejdsskadesikringsloven. (s.d.). *Karnov Group*.
<https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotations> § 13.

²³ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Kamov Group Denmark A/S S. 560

”rimelig sandsynlighed” kunne statuere en sammenhæng mellem den arbejdsmæssige påvirkning og skadelidtes helbredsforringelse.

Ved lov nr. 183 af 20. maj 1933 blev visse erhvervssygdomme ligeledes omfattet af loven, såfremt disse ”med rimelighed” kunne henføres til arbejdet.

Efter Ulykkesforsikringslovens § 1a, som er affattet ved lov nr. 96 af 25. marts 1959, er det en betingelse for anerkendelsen af erhvervssygdomme, at det:

”med rimelig sandsynlighed kan antages, at disse sygdomme og deres følgetilstande udelukkende eller i overvejende grad skyldes skadelige påvirkninger hidrørende fra den forsikredes arbejde eller de forhold, hvorunder det foregår”.

Denne formulering mødte dog kritik hos ILO’s ekspertkomité, som ikke mente, at bestemmelsen levede op til de krav der findes i ILO-konventionen nr. 42 om erstatning for erhvervssygdomme. Kritikken begrundes i, at konventionen bygger på en formodning for årsagssammenhæng mellem påvirkninger og lidelser, og dette fremgik ikke klart af bestemmelsens ordlyd.

I stedet for en ændring af bestemmelsen, således denne stemte overens med konventionens betingelser, valgte man i stedet, at anvende sådan en formodningsregel i praksis, hvilket blev accepteret af komiteen²⁴.

Bevisreglen blev dog senere indført ved lov nr. 165 af 27. maj i 1964 som § 1B, som havde følgende ordlyd:

”Er det usikkert, om en påvist forringelse af erhvervsevnen hos en person eller en persons død, skyldes et ulykkestilfælde eller en kortvarig skadelig påvirkning som omhandlet i § 1 eller en erhvervssygdom som omhandlet i § 1A, skal forringelsen af erhvervsevne eller døden, anses som hidført ved ulykkestilfældet eller den omhandlede skadelige påvirkning eller erhvervssygdommen, med mindre der er overvejende sandsynlighed for, at dette ikke er tilfældet.”

Formålet med indførslen af § 1B, var at anvende denne regel i de tilfælde, hvor der opstår tvivl om årsagssammenhæng, således disse tvivlstilfælde ville falde ud til skadelidtes fordel.

Det fremgår af fremsættelsesskrivelsen, at det selvfølgelig er en betingelse for tilkendelse af erstatning, at der er årsagsforbindelse mellem ulykkestilfældet og lidelsen.

---

²⁴ K. Hansen, Preben. & Rasmussen, Leif. (2003). *Arbejdsskadesikringsloven*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.s. 307ff.

Administrationen har dog ofte været tilbøjelige til at anerkende årsagssammenhæng mellem den indtrådte skade og lidelsen, i tilfælde hvor denne årsagssammenhæng ikke er klar. Derfor er det både nødvendigt og rimeligt med en lovregel, som afgør disse tvivlstilfælde.

I langt de fleste tilfælde vil der være en 100% sikkerhed for, at lidelsen skyldes det indtrådte ulykkestilfælde, men samtidig er der ofte situationer, hvor dette ikke står klart. I disse tvivlstilfælde må myndighederne nøjes med en mindre grad af sikkerhed, hvor dette skal falde ud til skadelidtes fordel, medmindre der er overvejende sandsynlighed som taler for, at lidelsen skyldes noget andet end den indtrådte skade.

Ulykkesforsikringslovens § 1B blev ændret ved lov nr. 272 af 26. maj 1976, da denne bestemmelse efter lovændringen kun angik ulykker og kortvarig skadelig påvirkning, hvorimod § 1A blev udvidet i forbindelse med indførslen af den europæiske fortegnelse over erhvervssygdomme, således denne kun angik erhvervssygdomme. Hermed skabte man et parallelt system, hvor der opstod to formodningsregler, altså én for ulykker, og én for erhvervssygdomme som er opført i fortegnelsen over erhvervssygdomme.

I forbindelse med reglens indførelse, blev der ydet en samlet invaliditetserstatning, som blev fastsat på baggrund af et medicinsk grundlag.

I 1978 blev erstatningen dog opdelt i erstatning for varigt mén og erhvervsevnetab, og § 1B blev erstattet af § 13 i Arbejdsskade-forsikringsloven af 1978.

Nedsættelsesbestemmelsen i nuværende § 12, stk. 1 blev indført i 1992-loven efter kritik af Folketingets Ombudsmand²⁵. Denne ændring tilsigtede ingen ændring af eksisterende praksis, men blev blot indskrevet som § 26 i 1992 loven. Indførslen af bestemmelsen lovfæstede fordelingsprincippet, som har været fulgt i mange år i Arbejdsskade-forsikringsloven, og bryder principielt med det hovedårsagsprincip, som gælder i den almindelige erstatningsret²⁶.

Formodningsreglen blev ved ændring af loven i 2003 videreført som § 12, stk. 2, og lyder som følgende:

Stk. 2. Et påvist tab af erhvervsevne, et varigt mén eller en persons død anses for at være en følge af arbejdsskaden, medmindre overvejende sandsynlighed taler herimod, eller andet er fastsat i denne lov."

---

²⁵ Se Ombudsmandens beretning 1992 s. 260

²⁶ LBKG 2020-03-31 nr 376 Arbejdsskadesikringsloven. (s.d.). *Karnov Group*.
[https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotations noter til § 12.](https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotations%20noter%20til%20%2412)

Bestemmelsen har således fået den ordlyd, som fremgår af nugældende lov.

3.2. Arbejdsskadesikringslovens § 12

Anvendelsen af denne bestemmelse forudsætter, at den indtrådte arbejdsskade er anerkendt som omfattet af arbejdsskadesikringsloven, og finder kun anvendelse på erstatning og godtgørelse som er fastsat efter §§ 15-18, altså tab af erhvervsevne, varigt mén og behandlingsudgifter. Hvorvidt der er tale om en ulykke eller en erhvervssygdom, har ingen selvstændig betydning for udmålingen af erstatningen.

Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 1, hjemler myndighedernes adgang til at foretage fradrag i erstatningen eller godtgørelsen, hvorefter der kan foretages fradrag, såfremt skadelidtes aktuelle helbredstilstand ikke udelukkende kan henføres til arbejdsskaden. Hvorimod kravet til bevis findes i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2.

Det fremgår af arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2, at et *”påvist tab af erhvervsevne, et varigt mén eller en persons død anses for at være en følge af arbejdsskaden, medmindre overvejende sandsynlighed taler herimod, eller andet er fastsat i denne lov”*.

Der er her opstillet en formodning for, at skadelidtes tab (erhvervsevnetab, varigt mén eller vedkommendes død) er forårsaget af arbejdsskaden og derfor skal erstattes fuldt ud. Skadelidte skal efter Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2 således bevise, at det påviste tab er omfattet af loven, og altså ikke bevise årsagssammenhængen mellem den indtrådte arbejdsskade og følgerne heraf. Såfremt skadelidte har bevist, at arbejdsskaden er omfattet af arbejdsskadesikringsloven, vender bevisbyrden, hvorefter myndighederne bliver pålagt en tungere bevisbyrde for at afkræfte den nævnte formodningsregel. Myndighederne skal med *overvejende sandsynlighed* bevise, at følgerne af en arbejdsskade skyldes noget andet end den indtrådte arbejdsskade. Betydningen af *”overvejende sandsynlighed”* bliver fremhævet i afsnit 3.4. om Retslægerådet.

Dette skyldes, at begrebet *”overvejende sandsynlighed”* rent termologisk bliver opfattet forskelligt, alt efter om der er tale om en juridisk forståelse eller en mere medicinsk forståelse.

Det følger af principafgørelsen 72-13, at reglen om omvendt bevisbyrde i arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2, ikke finder anvendelse i tilfælde af behandlingsudgifter, herunder udgifter til eksempelvis tandbehandling. Det er således skadelidte, som skal bevise årsagssammenhængen mellem arbejdsskaden og behandlingsbehovet. Derfor vil kun spørgsmål om fradrag efter arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2, kun tage afsæt i sager vedrørende tab af erhvervsevne, og godtgørelse for varigt mén²⁷.

---

²⁷ I praksis bliver arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 1 og 2 anvendt i sammenhæng med hinanden.

Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 1, finder anvendelse i de tilfælde hvor der er en konkurrerende (samtidigt virkende eller efterfølgende)- eller forudbestående lidelse, som har manifesteret sig i helbredsgener, og/eller nedsat erhvervsevne, eller hvis det med sikkerhed ville have manifesteret sig indenfor kort tid, altså efter prognosesynspunktet²⁸.

Det retlige grundlag for at foretage fradrag er det samme, uanset om der skal foretages fradrag i mén godtgørelsen eller erhvervsevnetabserstatningen. Dog fastsættes disse efter forskellige retningslinjer, hvorfor det derfor er nødvendigt at behandle dem hver for sig. Mén fastsættes på baggrund af medicinsk grundlag, hvorimod tab af erhvervsevne fastsættes på baggrund af en juridisk vurdering.

Dette er afgørende i forhold til udfaldet, eftersom mén relaterer sig til den daglige livsførelse, og har den samme gene uanset alder, køn osv., hvorimod der er tale om en relativ værdi i forhold til tab af erhvervsevne, eftersom en skade kan have forskellig betydning afhængig af vedkommendes erhverv. Eksempelvis kan en skade på en finger medføre omskoling for en tandlæge, hvorimod en kontorarbejder formentlig kan forsætte arbejdet med fingerskaden²⁹.

Når godtgørelse for varigt mén skal fastsættes, er den medicinske beskrivelse af tilskadekomsten genstand for beviset, sammenholdt med de gener i dagligdagen denne tilskadekomst medfører.

Forudbestående lidelser vil per definition omfatte de lidelser der vedrører det organ, som bliver beskadiget ved arbejdsskaden³⁰. En forudbestående lidelse kan have været symptomgivende inden skaden, men det er modsætningsvist ikke givet, at dette er tilfældet ved eksempelvis en latent skade. Det relevante i denne vurdering er, hvorvidt den forudbestående lidelse tidligere har medført gener, eller hvorvidt den forudbestående lidelse ville have udviklet sig uanset om arbejdsskaden var indtrådt eller ej.

Hvis en arbejdsskade rammer et allerede skadede område, vil man isolere forværrelsen, og yde godtgørelse for kun den forværrede tilstand. Indtræder en arbejdsskade på flere områder, vil disse som udgangspunkt behandles hver for sig. Dog kan der undtagelsesvist indtræde to arbejdsskader, som forværrer hinanden, og her vil dette så medføre en højere godtgørelse, end der ville være blevet givet, hvis skaderne blev behandlet uafhængigt af hinanden. Eksempelvis mister man synet på det ene øje, og senere indtræder en ny arbejdsskade der medfører, man mister synet på det

---

²⁸ LBKG 2020-03-31 nr 376 Arbejdsskadesikringsloven. (s.d.). *Karnov Group*.

[https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotationstil § 12](https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotationstil%20§%2012) (note 67)

²⁹ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S s. 509

³⁰ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S s. 524

andet øje. I sådan et eksempel vil mén godtgørelsen blive fastsat for den første arbejdsskade til 20% og til 80% ved skaden på det sidste øje, eftersom disse skader forstærker hinanden.

Modsat godtgørelse for varigt mén, som fastsættes på baggrund af den medicinske tilstand, vil tab af erhvervsevne blive vurderet på erhvervsevnen og indtjeningssevnen. I tilfælde hvor skadelidte har varetaget sit arbejde fuldt ud, uanset den forudbestående lidelser, vil det blive vanskeligt at fradrage i erstatningen herfor. Fradrag i erstatning for tab af erhvervsevne kan altså således først komme i betragtning, når lidelsen har medført en begrænsning i skadelidtes erhvervsevne eller indtjeningssevne forud for skadens indtræden, eller at den forudbestående lidelse ville have medført en begrænsning på samme måde, uanset arbejdsskadens indtræden.

Dette er interessant, da den almindelige erstatningsret bygger på hovedårsagsprincippet, hvorefter der ydes fuld erstatning, såfremt den væsentligste hovedårsag til skadens indtræden er den ansvarspådragende handling. Det fremgår af arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 1, 2. pkt., at *”Erstatningen og godtgørelse kan nedsættes eller efter omstændighederne bortfalde, hvis tilskadekomnes aktuelle lægelige eller sociale situation ikke udelukkende kan henføres til arbejdsskaden”*. Dette bryder med hovedårsagsprincippet, eftersom denne bestemmelse lovfæster fordelingsprincippet i arbejdsskadesikringen. Efter fordelingsprincippet bliver kun de følger der kan tilskrives arbejdsskaden omfattet, og således kompenseret.

Praksis på området og i litteraturen synes dog, at pege på en sammensmeltning af disse to områder, således fordelingsprincippet i § 12, stk. 1 ikke har nogen større betydning længere. Denne sammensmeltning og praksisændring på arbejdsskadeområdet blev stadfæstet i U. 1998.1627 H, som vil blive behandlet under analysen af praksis på området.

Retslægerådet spiller ofte en stor rolle i behandling af personskadesager, da disse behandler de medicinske spørgsmål, som har stor betydning for at klarlægge skadelidtes helbredsmæssige situation. Retslægerådet størrelse og rolle vil derfor blive belyst i det næstfølgende afsnit.

3.3. Forholdet til lovens anden formodningsregel i Arbejdsskadesikringslovens § 8, stk. 1.

Arbejdsskadesikringsloven indeholder to formodningsregler, navnlig arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2, som er behandlet ovenfor, hvor lovens anden formodningsregel findes i Arbejdsskadesikringslovens § 8, stk. 1, som har følgende ordlyd:

”En person, der har pådraget sig en sygdom, som er optaget i fortegnelsen over erhvervssygdomme, jf. § 7, stk. 1, har krav på ydelser efter loven, medmindre det anses for overvejende sandsynligt, at sygdommen skyldes andre forhold end de erhvervsmæssige”.

Formodningen består i, at såfremt skadelidte har bevist, at den erhvervssygdom, som han har pådraget sig, er optaget i fortegnelsen over erhvervssygdomme og at skadelidte har arbejdet under de forhold, som fremgår af fortegnelsen, så har han ret til ydelser efter loven. Disse ydelser kan dog nedsættes i medfør af Arbejdsskadesikringslovens § 12.

Har skadelidte rejst ovenstående bevis, vender bevisbyrden således administrationen skal bevise, at sygdommen med overvejende sandsynlighed kan tilskrives andre forhold.

Bestemmelsen i Arbejdsskadesikringslovens § 8, stk. 1, vedrører anerkendelsesspørgsmålet, altså kausalitetsspørgsmålet vedrørende påvirkningen og hændelsen, hvor Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2, henvender sig til udmålingen som vedrører kausalitetsspørgsmålet mellem personskaden og tabet.

I forarbejderne til 1978-loven bliver følgende eksempel nævnt for at illustrerer ovenstående:

”Pådrager en sikret person sig en arsénforgiftning, og har pågældende på sin arbejdsplads kontakt med arsén, fastslår formodningsreglen i § 10, stk. 2, at arsénforgiftningen skal anses for fremkaldt gennem kontakten med arsén på arbejdspladsen og erstattes som erhvervssygdom. Senere bliver pågældende blind på det ene øje og hævder, at blindheden er en medicinsk følge af arsénforgiftningen. Hvis ikke overvejende medicinsk sandsynlighed i det konkrete tilfælde taler for, at blindheden skyldes andre forhold end arsénforgiftningen, følger det af § 13, at den skal anses for en medicinsk følge heraf og erstattes efter loven.”³¹

3.4. Retslægerådet

Lægesagkyndige har virket som retslægeråd for kongen gennem flere hundrede år før etableringen af Retslægerådet som vi kender i dag. En tysk livslæge ved navn Henning Arnisæus, som døde i 1636, indførte blandt andet princippet om, at det lægesagkyndige råd kun skulle udtale sig om lægelige spørgsmål i sager og derved ikke tage stilling til de juridiske forhold. Dette princip er stadig gældende i dag³².

---

³¹ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S s. 521

³² Retslægerådets jubilæumsskrift 1909-2009 S. 9

Retslægerådet blev ved lov nr. 111 af 30. april 1909 om Sundhedsvæsenets Centralstyrelse³³ oprettet, og er underlagt Justitsministeriet, men er i deres faglige indhold uafhængig af Justitsministeriet³⁴.

Deres grundlæggende opgave er at afgive lægelige og farmaceutiske skøn til offentlige myndigheder, herunder domstolene jf. lov om Retslægerådet § 1, 1. pkt.

Ved bedømmelsen og særligt udmålingen af erstatningsopgørelsen, spiller retslægerådet derfor en meget stor rolle, da det er nødvendigt med kendskab til lægelige faktorer, for at kunne klarlægge skadelidtes helbredsmæssige situation.

Siden 1989 er Retslægerådets erstatningssager gået fra at udgøre 4% af de samlede sager, til at udgøre 60% af de samlede sager i 2014³⁵, hvilket er en markant stigning, som understøtter Retslægerådets rolle i erstatningssager.

Retslægerådet behandler sager som vedrører den enkelte persons retstilling. Begrebet "den enkelte person" er ikke gennemgribende defineret, men det kan udledes af ordlyden, at retsforhold, som berører det enkelte individ, vil være omfattet af muligheden for at fremlægge spørgsmål for Retslægerådet.

Som følge af den udvikling, den erstatningsretlige lovgivning har gennemgået de seneste 35 år, har det medført beregning af større erstatninger, samt mere komplicerede erstatningsvurderinger.

Ved disse mere komplicerede vurderinger, er det derfor yderst relevant at søge bistand hos Retslægerådet til at varetage de lægefaglige vurderinger, som er nødvendige for at klarlægge erstatningens størrelse.

Retslægerådets erklæringer er alene vejledende, hvorfor disse ikke kan påklages til nogen myndigheder.

Retslægerådets rolle er særlige relevant i forbindelse med spørgsmål om årsagssammenhæng, hvor det ikke er klarlagt hvilken årsagskilde, der er skyld i lidelsen.

Retslægerådets medvirken i erstatningssager er dog ikke uproblematisk set med retspolitiske øjne. I 2010 opstod der debat omkring forståelsen af begrebet "overvejende sandsynlighed", som findes i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2. Graden af sandsynlighed kan bøjes, og i praksis er Retslægerådet i flere sammenhænge blevet bedt om, at fremkomme med en lægelig sandsynligheds bedømmelse, og derved blive inddraget i bevisvurderingen.

---

³³ Betænkning om Retslægerådet 1196/1990 s. 21

³⁴ Betænkning om Retslægerådet 1196/1990 s. 33.

³⁵ Søndergaard, Synne. (2015). *Retslægerådet & domstolene: - erstatning for personskade*. Ex Tuto Publishing A/S. s. 20.

Juristerne har en anderledes begrebsopfattelse sammenlignet med retslægerrådet, som baserer deres svar på lægelig evidens. Omkring nytår 2007 besluttede Retslægerrådet, at de mere aktivt ville undgå anvendelsen af udtrykket "overvejende sandsynlighed", men derimod forsøge at finde en anden løsning på beskrivelsen af sandsynlighedsgraden i forbindelse med erstatningssager. Dette begrundes i at begrebet "overvejende sandsynlighed" er udefineret, da flere advokater tilsyneladende tiltræder den lægelige begrebsopfattelse, hvor udtrykket "overvejende sandsynligt" er nær 100%³⁶, hvorimod domstolenes opfattelse er, at noget er overvejende sandsynligt, når det er mere end 50% jf. U.2010. 1197H.

Kapitel 4 – Analyse af nedsættelse efter

Arbejdsskadesikringslovens § 12

4.1. indledende bemærkninger

I dette afsnit er der inddraget en række domme, til at belyse det retlige grundlag for at foretage fradrag efter Arbejdsskadesikringslovens § 12, samt udlede hvilke forhold der bliver lagt vægt på i forbindelse med at foretage fradrag.

Her er den praksisændrende dom i U.1998.1627 H inddraget, da spørgsmålet om fradrag i erstatningen for tab af erhvervsevne fandt vej til domstolene. Efter denne dom ændrede Ankestyrelsen praksis således denne er i overensstemmelse med de grundlæggende retningslinjer, som kan udledes af den praksisændrende dom.

Efterfølgende bliver U.2010.168H, U.2016.1644Ø U.2017.1644Ø behandlet, eftersom disse følger op på den praksis der kunne udledes af U.1998.1627H.

Efterfølgende er U.1997.1004 H inddraget, hvor der fandtes at være et delvist grundlag for at foretage fradrag. Her var spørgsmålet, om der var grundlag for at foretage fradrag i godtgørelsen for varigt mén. Denne er inddraget, for at spørgsmålet om varigt mén også bliver behandlet, eftersom en overvejende del af praksis vedrører spørgsmålet omkring fradrag i erstatningen for erhvervsevnetab.

Herefter er U.2011.1341 H inddraget, hvor der har været grundlag for at foretage fradrag. Hensigten med denne dom har været at belyse de forhold, der har bidraget til at myndighederne har rejst bevisbyrden for at foretage fradrag.

---

³⁶ Retslægerrådets årsberetning 2008, s. 26.

Derudover har der været en række sager i Landsretten, hvor slidgigt som forudbestående lidelse, har kunnet begrunde fradrag, her er FED. 2007.288V, FED. 2006.72Ø og FED.2007.124V inddraget til behandling.

Slutteligt er U.2010.1197 H inddraget, med den begrundelse, at denne dom illustrerer vanskeligheden vedrørende beviset myndighederne skal lægge til grund, for at kunne rejse bevisbyrden efter Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2, og betydningen heraf for formodningsreglens rækkevidde.

4.2. Forudbestående lidelser

Som tidligere nævnt blev der i forbindelse med indførelsen af Arbejdsskadesikringslovens § 12 i 1962, ydet en samlet invaliditetserstatning, som blev fastsat på baggrund af et medicinsk grundlag. Denne samlede invaliditetserstatningen blev først senere opdelt.

I forbindelse med 1992-loven, blev der fremlagt en række spørgsmål til besvarelse af Folketingets Socialudvalg, her skal særligt spørgsmål 15 fremhæves, eftersom spørgsmålet søgte svar på, hvordan erhvervsevnetabserstatningen skulle fastsættes for den skadelidte, i de tilfælde hvor vedkommende har varetaget sit arbejde fuldt ud, med en forudbestående lidelse.

Folketingets Socialudvalg svarede følgende:

"...I det eksempel, der nævnes i spørgsmålet, hvor den sikrede har været stabilt tilknyttet arbejdsmarkedet på trods af en lidelse indtil skaden, og hvor pågældende efter skaden må forlade arbejdsmarkedet varigt, vil udgangspunktet være, at erstatningen for tab af erhvervsevne ikke bliver nedsat på grund af den forudbestående lidelse. Det er dog en forudsætning, at den anden lidelse ikke i nær fremtid, ville have medført en arbejdshindring. Ved vurderingen af den enkelte sag kan en række andre forhold have betydning for vægtningen af arbejdsskadens følger, herunder lidelsens art og ménets størrelse."

Ovenstående svar på det forespurgte spørgsmål, er i overensstemmelse med de almindelige erstatningsretlige principper, som fandt vej ved domstolene i U.1998.1627H, som bliver behandlet under næste afsnit.

På tidspunktet for reglens videreførelse i forbindelse med 1992-loven, byggede Arbejdsskadesikringsloven som tidligere nævnt på fordelingsprincippet, men allerede i FED 1994.1047Ø havde den dissentierende dommer godt nok ikke ret i den pågældende sag, men hans dissens blev dog gældende ret efter U.1998.1627H.

Sagen handlede om en kvinde, som faldt ned af en trappe, hvorved hun pådrog sig en skulderlidelse.

Følgerne heraf var en let skurren og indskrænket bevægelighed i højre skulder. Kvinden havde dog nogle forudbestående lidelser i form af følger efter en operation for en discusprolaps i halshvirvelsøjlen, med en dertilhørende betydelig bevægeindskrænkning. Derudover havde kvinden også en medfødt dobbeltsidig hofteluksation med slidgigt og konstante smerter i begge hofter. Flertallet kom frem til, at erstatningen for tab af erhvervsevne udgjorde 67%, hvoraf kun de 35% kunne henføres til arbejdsskaden. Der skulle således foretages fradrag for de forudbestående lidelser.

Den dissentierende dommer udtalte, at de forudbestående lidelser ikke har været til hinder for, at skadelidte/kvinden genoptog arbejdet på fuld tid som teknisk tegner, sammenholdt med at kvinden ingen sygefravær havde fra arbejdet af betydning. Den dissentierende dommer lagde således til grund, at den væsentligste årsag til skadelidtes arbejdsophør havde været skulderskaden, og der således ikke skulle foretages fradrag for de forudbestående lidelser.

Her tænkte den dissentierende dommer i en juridisk kausalitet, eftersom den udløsende faktor for arbejdets ophør har været arbejdsskaden og ikke de forudbestående lidelser. Administrationen havde efter fast praksis anvendt fordelingsprincippet, indtil ændringen i U.1998.1627 H, som bliver behandlet straks nedenfor.

4.3. Ikke grundlag for fradrag

4.3.1. Analyse af U.1998.1627 H (Nakke-traume som forudbestående lidelse):

En 42-årig sygeplejerske (A) blev i 1991 ramt af et knytnæveslag i nakken, som medførte permanente nakkesmerter med udstråling til venstre arm. Tilbage i 1977 havde A dog pådraget sig et nakke-traume, som medførte lignende symptomer, men efter en operation herimod forsvandt disse symptomer væsentligt. A havde herefter været i stand til at varetage sit arbejde fuldt ud. Arbejdsskadestyrelsen fastsatte herefter den samlede mén og samlede erhvervsevnetab til henholdsvis 12% og 65%, men foretog fradrag heri grundet den forudbestående lidelse og fastsatte derefter disse til 8% og 20%.

Landsretten kom frem til det resultat, at det på baggrund af de lægelige oplysninger var tilstrækkeligt godtgjort, at A ikke kunne antages at være fuldstændig helbredt for operationen, hun gennemgik forinden arbejdsulykken. Landsretten fastholdt således de fastsatte procentsatser på henholdsvis 8% og 20%.

Højesteret kom dog frem til et mere gunstigt resultat for A.

Det fremgår af Højesterets bemærkninger, at det på baggrund af de foreliggende oplysninger tyder på, at As smerter er helbredt, og A derefter er i stand til at varetage sit arbejde fuldt ud indtil arbejdsskadens indtræden. Højesteret nævner endvidere:

”Det fremgår ikke af Ankestyrelsens afgørelse, om det er lagt til grund, at A’s forudbestående nakkelidelse frembød en nærliggende risiko for på ny at fremkalde smerter, der ville påvirke hendes arbejdsevne, og i givet fald, på hvilket lægesagkyndigt bedømmelsesgrundlag denne opfattelse byggede. Der foreligger heller ikke i øvrigt i sagen oplysninger, der giver grundlag for at fastslå, at en sådan prognose måtte anses for nærliggende”.

Det fandtes på den baggrund ikke tilstrækkeligt godtgjort, at følgerne af arbejdsskaden med overvejende sandsynlighed skyldes noget andet end arbejdsskaden. As påstand blev derfor taget til følge, og godtgørelse for varigt mén blev fastsat til 12% og erstatning for tab af erhvervsevne blev fastsat til 65 %.

Det kan udledes af denne dom, at der stilles store krav til dokumentation for nedsættelse af erstatningen jf. Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2.(Dagældende § 13).

Højesteret lægger vægt på, at der kun kan ske fradrag for en forudbestående lidelse, såfremt enten skadelidtes lidelse forud for arbejdsskaden har nedsat skadelidtes erhvervsevne jf. Højesterets bemærkning ”... og hun var i stand til fuldt ud at passe sit arbejde, indtil hun ved arbejdsskaden .. pådrog sig et nyt nakketraume”, eller hvis skadelidtes forudgående lidelse havde en nærliggende risiko for at kunne fremkalde smerter, som ville medføre en forværrelse af A’s erhvervsevne uanset arbejdsskadens indtræden.

Efter denne dom ændrede Arbejdsskadestyrelsen praksis, således denne stemte overens med resultatet i dommen fra 1998. Det fremgår af AFG nr. 9163 af 28/02/1999, at praksis nu indebærer, at der kun kan foretages fradrag for forudbestående lidelser, såfremt der foreligger lægelig dokumentation for den forudbestående lidelses eksistens og for, at lidelsen har været symptomgivende før arbejdsskaden, eller der foreligger en sikker prognose for, at lidelsen ville have givet symptomer, selvom skaden ikke var sket.

Der er således kun mulighed for at reducere i erstatningen, hvis ménet eller erhvervsevnetabet enten var til stede i forvejen eller det med overvejende sandsynlighed godtgøres, at ménet eller erhvervsevnetabet ville have udviklet sig uafhængigt af skaden³⁷.

Denne praksisændring ses blandt andet i principafgørelsen U-2-99, hvor sagen drejede sig om, hvorvidt der var grundlag for at lade erstatningen nedsætte, ved en arbejdsskade, som ramte et tidligere skadet håndled.

Her fremhæver Ankestyrelsen, at for at bedømme dette spørgsmål har de taget udgangspunkt i:

---

³⁷ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S s. 509

*”1. om der var dokumentation for nedsat erhvervsevne forud for arbejdsskade eller dokumentation for helbredsforandringer og symptomer, der havde medført mén for arbejdsskaden,
2. om der ud fra en lægesagkyndig bedømmelse forelå nærliggende risiko for, at den forudbestående lidelse uafhængigt af arbejdsskaden ville nedsætte erhvervsevnen væsentligt eller uafhængigt af arbejdsskaden ville have medført væsentlig helbredsforringelse (prognosesynspunkt).”*

Disse er nu retningslinjerne for hvorvidt der kan foretages fradrag i udmålingen ved forudbestående lidelser jf. Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2 jf. § 12, stk. 1.

4.3.2. Analyse af U 2010.168H – (Overvægt som forudbestående lidelse)

46-årig (A) som var betydelig overvægtig igennem en længere årrække, faldt ned af en trappe, under sit arbejde som social- og sundhedshjælper og pådrog sig en arbejdsskade, som medførte smerter og indskrænket bevægelighed. As overvægt havde dog ikke forinden arbejdsskadens indtræden påvirket erhvervsevnen. Ankestyrelsen fastsatte dog tabet af erhvervsevne til 35% og godtgørelse for varigt mén til 8%, trods A fik tilkendt førtidspension, med den begrundelse, at As funktionsevne var nedsat i højere grad, grundet overvægten.

Retslægerådet blev her inddraget i behandlingen af sagen ved Landsretten, hvor de besvarede nogle spørgsmål. Herunder fremhæves spørgsmål B, hvor retslægerådet blev spurgt til, hvilke lidelser der kan henføres under arbejdsskaden, og hvilke lidelser der kan anføres til overvægten, samt hvilke lidelser der skyldes andre forhold. Hertil besvarede Retslægerådet, at der er en tidsmæssig sammenhæng mellem lidelserne og den indtrådte arbejdsskade, men at den betydelige overvægt er en væsentlig faktor for den manglende bedring over tid.

Spørgsmål H går på, hvorvidt As overvægt har forværret følgerne af den arbejdsskade som er indtrådt, hvor Retslægerådet svarer bekræftende hertil. Derudover fremgår det af spørgsmål J, hvor Retslægerådet bliver spurgt til, hvorvidt et vægttab vil begrænse generne af arbejdsskaden, hvortil Retslægerådet svarer, at et vægttab vil reducere belastningen og samtidig med en vis sandsynlighed formindske smerterne. Hvorvidt disse smerter ville være blevet symptomgivende uanset arbejdsskadens indtræden vil Retslægerådet ikke besvare, med den begrundelse, at det er et hypotetisk spørgsmål.

Landsretten fandt på baggrund af Retslægerådet besvarelse af spørgsmålene, at A havde tilsidesat sin tabsbegrænsningspligt, og derfor tog Ankestyrelsens påstand til følge.

Højesteret kom dog frem til modsatte resultat, med den begrundelse, at godt nok har Retslægerådet udtalt, at As betydelige overvægt er en væsentlig faktor for den manglende bedring over tid, men

at der ikke foreligger oplysninger om, hvorvidt der er opstillet en behandlingsplan med henblik på at nedbringe A's vægt, for at begrænse følgerne af arbejdsskaden. Derudover fremhæver Højesteret under begrundelsen at:

"som anført af ankestyrelsen må det lægges til grund, at A's betydelige overvægt ikke før arbejdsskaden den 25. november 2001 havde medført nedsættelse af hendes funktionsevne i arbejdet som social- og sundhedsassistent, og at der heller ikke er påvist følgelidelse til overvægten i tiden forud for arbejdsskaden. Efter bevisførelsen, herunder overlæge Morten Boye Petersens erklæring af 3. oktober 2003 er der endvidere ikke holdepunkter for, at A's overvægt uden arbejdsskaden under alle omstændigheder ville påvirke hendes erhvervsevne inden for en nærmere fremtid".

Højesteret kommer således frem til det resultat, at A's erhvervsevne tab i det hele må anses for at være følger af den indtrådte arbejdsskade.

Højesterets resultat stemmer således overens med den praksis som fremgår af U. 1998.1627 H, hvorefter der ikke kan foretages fradrag efter Arbejdsskadesikringslovens § 12, medmindre der er en nærliggende risiko for at en lidelse ville have nedsat erhvervsevnen uafhængigt af arbejdsskadens indtræden. Faktisk synes resultatet af U. 2010.168 H, at have en strengere bedømmelse grundet ordlyden "... under alle omstændigheder".

4.3.3. Analyse af U. 2016.1149 H (Rygning som samvirkende skadesårsag)

Sagen drejer sig om, at skadelidte (A) blev opereret for lungekræft, da han igennem en årrække havde været udsat for asbest igennem hans beskæftigelse, og samtidig havde et mangeårigt tobaksforbrug (estimeret til 45 pakkeår). Ankestyrelsen (S) anerkendte sygdommen som en arbejdsskade, og As varige mén blev fastsat til 15%. Dog mente S, at kun 10% af denne kunne henføres til arbejdsskaden, altså asbestpåvirkningen, således denne udgjorde 1,5%, hvorimod resten blev henført til As mangeårige tobaksforbrug. Derfor blev der ikke fastsat nogen méngodtgørelse, da denne udgjorde mindre end lovens mindstegrænse på 5%. Sagen blev derfor indbragt for domstolene, med den påstand om, at méngraden på 15% skulle anerkendes og henføres til asbestpåvirkningen.

I Landsretten blev der forelagt en række spørgsmål for Retslægerådet, som de skulle besvare. Spørgsmål 9 er formuleret således:

”Retslægerådet bedes oplyse, om det er muligt at udtale sig om, hvad der konkret har været årsag til, at A har udviklet lungecancer (planocellulært carcinom)”.

Hertil svarede Retslægerådet, at det ikke konkret kan angives, hvad der har været årsag til udviklingen af denne sygdom. De nævner desuden, at årsagen til lungekræften er baseret på en sandsynlighedsvurdering.

Retslægerådet har endvidere udtalt sig om de risici, der er forbundet med henholdsvis rygning og asbestpåvirkningen. Hertil skal spørgsmål C fremhæves, da Retslægerådet her udtaler, at hvis man fjerner den ætiologiske fraktion, så vil resultatet således være, at asbestpåvirkning isoleret set ville medføre en sandsynlighed for udvikling af lungekræft på 2-2,5%, hvorimod rygningen isoleret set ville medføre en sandsynlighed for lungekræft på 10-20%.

Retslægerådets opfattelse er således, at rygningen er den væsentligste årsag til udviklingen af lungekræft, men de udtaler ligeledes i sagen, at asbestpåvirkningen uanset rygningen havde fordoblet risikoen.

Landsretten udtaler i deres begrundelse, at det på baggrund af Retslægerådets besvarelse af spørgsmålene, ikke kan siges med sikkerhed, hvilken faktor der er skyld i udviklingen af As lungekræft, og at dette kun er baseret på en sandsynlighedsvurdering. Derudover fremgår det ligeledes af Retslægerådets udtalelser, at der er en fordobling af sandsynligheden for at udvikle lungekræft, uanset om der er tale om en ryger eller ikke-ryger. Landsretten kommer således frem til det resultat, at As lungekræft ikke med overvejende sandsynlighed skyldes noget andet end arbejdsskaden, og derfor fastsættes As varige mén til 15%.

Sagen blev indbragt for Højesteret, hvor der var dissens. Afgørelsen er dog alligevel blevet inddraget i dette speciale, da kun én dommer var uenig i afgørelsen, hvorfor det derfor ikke antages at have en større betydning for dommens præjudikatværdi.

Højesteret stadfæster Landsrettens resultat, og begrundet dette med, at efter formodningsreglen i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2 skal ménene i det hele antages at være en følge af arbejdsskaden, medmindre det med overvejende sandsynlighed taler derimod, altså 50% eller derover.

Højesteret udtaler:

”vi finder endvidere, at der til afkræftelse af formodningen efter bestemmelsens ordlyd og formål må kræves en sædvanlig konkret bevisbedømmelse, der kan sidestilles den, der kræves ved bedømmelse af forudbestående lidelser, jf. Herved UfR 1998.1627, UfR 2010.168 og UfR 2010.1197.”

Højesteret fastslår dermed, at Arbejdsskadesikringslovens udmålingsregler og lovens bevisbyrde-regel, derfor skal anvendes i lyset af det erstatningsretlige princip, om at tage skadelidte som skadelidte er (sårbarhedsprincippet).

Højesteret udtaler ligeledes, at eftersom A var ryger, skal der tages udgangspunkt i, at risikoen for at udvikle lungekræft er blevet fordoblet fra 10% til 20% grundet asbestpåvirkningen. Det må derfor lægges til grund, at det efter formodningsreglen i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2, at lungekræften udelukkende må henføres til asbestpåvirkningen. Hertil nævner Højesteret endvidere, at risikoen for udvikling af lungekræft er fordoblet uanset om man er ryger eller ikke-ryger, således der er tale om en synergieffekt mellem asbestpåvirkningen og rygningen, som er understøttet af lægefaglige studier.

Den dissentierende dommer i sagen udtaler dog, at As tobaksforbrug isoleret set medfører en risiko, som er 5 gange større for lungekræft, end den risiko, han isoleret set ville have haft ved asbestpåvirkningen. Han udtaler endvidere, at det efter hans opfattelse er sagen uvedkommende hvorvidt A sammenlignes med en ryger eller en ikke-ryger, da det i denne sag drejer sig om at vurdere den mest sandsynlige årsag til udviklingen af lungekræft, og derfor ikke det erstatningsretlige princip om at tage skadelidte som skadelidte er. Den dissentierende dommer henfører således tobaksrygningen som den væsentligste årsag til udviklingen af lungekræft i overensstemmelse med Retslægerådets udtalelser.

Dommen giver et godt billede af formodningsreglens rækkevidde. På baggrund af medicinsk forskning, var det muligt at give en procentvis sandsynlighedsberegning på, hvilke årsag, der var den statistiske mest sandsynlige årsag til at udvikle lungekræft. Dog giver dommen et udtryk for, at man ikke konkret kan sige, hvad der var årsag til udviklingen af lungekræft. På den baggrund kommer formodningsreglen skadelidte til gode, ved at man således antager at asbestpåvirkningen har været årsagen til lungekræften.

Mikael Kielberg kritiserer dette resultat, da han i hans bog fremhæver, at resultatet af denne dom snarere peger på en forvirring mellem anvendelsen af reglerne om der skal foretages fradrag, sammenholdt med reglerne om hvor stort et fradrag skal være.

Dette understøttes ved, at rygningen rent statistisk er den mest overvejende årsag til udviklingen af lungekræft (10 tilfælde ud af 100, hvor asbestpåvirkningen er 2 tilfælde ud 100).

Trods denne sandsynlighedsberegning fandt Højesteret det ikke for overvejende sandsynligt, at lungekræften kunne skyldes andet end asbestpåvirkningen, hvilket giver et udtryk for den tunge bevisbyrde for myndighederne, trods den medicinske sandsynlighedsvurdering.³⁸

4.3.4. Analyse af U.2017.1644 Ø (gener i ryg og lænd)

Skadelidte (A) blev i december 2006 udsat for en arbejdsulykke i forbindelse med hendes arbejde, da hun skulle løfte en patient. A led som følge heraf, af smerter i nakke-skulderområdet og af lænderygsmerter. Ankestyrelsen vurderede derefter A's erhvervsevnetab til mellem 65 og 75%, hvoraf trefjerdedele kunne henføres til arbejdsskaden. Ankestyrelsen fastsatte på den baggrund A's erhvervsevnetab til 25%. Fradraget i erstatningen blev begrundet med at A i forvejen led af en svær degeneration i lænderyggen, som ikke var en følge af arbejdsskaden. Arbejdsskaden forværrede derimod generne.

Sagen blev indbragt for Østre Landsret, hvor der var enighed mellem parterne om, at nakkegenerne ikke kunne henføres til arbejdsskaden i henhold til Retslægerådets udtalelser under Byrettens behandling af sagen. Her udtaler Retslægerådet under spørgsmål 5, at *"hvad angår sagsøgers nakke/skulder gener er disse ikke relaterede til arbejdsskaden den 25.12.06, men må relateres til degenerative forandringer... der er hyppige for alderen"*.

A havde i sagen afgivet forklaring om, at hun ikke tidligere led af smerter i forbindelse med hendes arbejde som sygehjælper. Denne forklaring understøtter de forudgående undersøgelser jf. Retslægerådets besvarelse af spørgsmål 1, som blev fremlagt under behandlingen af sagen i Byretten, som lyder: *"Retslægerådet vurderer, at der, ud fra de foreliggende lægelige sagsakter, ikke er dokumentation for, at sagsøger havde gener i ryg/lænd... Inden den 25.12.06"*.

Østre Landsret udtaler også på baggrund af Retslægerådets udtalelse, at den af MR-scanningen påviste degenerative forandringer i ryg og lænd, ikke kan beskrives som svære og er hyppige for alderen. Det kan således udledes, at den forudbestående lidelse, som på baggrund af lægelig dokumentation ikke er særlig fremskreden, ikke med nærliggende risiko kan nedsætte erhvervsevnen, uanset arbejdsskadens indtræden. Under Landsrettens begrundelse udtaler de i overensstemmelse hermed, at:

"det bemærkes endvidere, at det efter de foreliggende oplysninger ikke er godtgjort, at gener som følge af den konstaterede degeneration i lænderyggen ville være indtrådt omkring tidspunktet for arbejdsskaden, også selv om A ikke havde været udsat for denne".

---

³⁸ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S s. 515

Dette stemmer således overens med praksis hvorefter forudbestående lidelser, som har virket asymptotiske inden arbejdsskadens indtræden, ikke kan begrunde fradrag i erstatningen for tab af erhvervsevne. Derudover kan forudbestående lidelser der ikke er fremskredne anses for at have en nærliggende risiko for at udvikle sig, således dette vil resultere i forringet erhvervsevne.

4.4. Delvis grundlag for fradrag

4.4.1. Analyse af U.1997.1004 H (Spørgsmål om fradrag i mén)

Skadelidte (A) var udsat for en arbejdsulykke i 1987 i forbindelse med hendes arbejde som kontorelev. Da A ville sætte sig på stolen, blev denne trukket væk af en kollega, så A faldt bagover og i forbindelse med faldet slog A ryggen.

I forbindelse hermed fik A konstante lændesmerter, med smerter som strålede ned i begge balder. Røntgenoptagelser konstaterede at A havde defekter på hvirvelbuerne og en fremadglidning af hvirvlen. I 1989 ville A rejse sig fra gulvet, hvor hun havde set fjernsyn, og i den forbindelse fik hun smerter i baghovedet, nakken og skulderpartiet, som ikke fortog sig. På baggrund af ovenstående, fastsatte Ankestyrelsen méngraden til 12% for den del der kunne henføres til ulykken, og undlod således at inddrage nakkegenerne, da Ankestyrelsen vurderede, at disse ikke kunne henføres til arbejdsulykken. Dette blev begrundet med, at A havde en forudbestående ryglidelse. Højesteret udtalte:

”Efter Arbejdsskadeforsikringslovens § 13 skal... gener – såvel som lændegener som nakkegener - anses for at være en følge af arbejdsskaden, medmindre overvejende sandsynlighed taler herimod”.

På baggrund af Retslægerådets besvarelse af spørgsmål 1-3, bliver det slået fast, at As nakkegener ikke kunne henføres til arbejdsskaden. Særligt i besvarelsen af spørgsmål 2, er Retslægerådet meget klar i deres udtalelse:

”Kan skadelidtes nakkesymptomer, der opstod den 1. april 1989, tilskrives ulykkestilfældet den 31. august 1987, eller taler de tidsmæssige forhold med overvejende sandsynlighed herimod, jf. Arbejdsskadesikringslovens § 13?

Svar: Retslægerådet anser det for usandsynligt, at skadelidtes nakkesymptomer, der opstod den 1. april 1989, kan tilskrives ulykkestilfældet den 31. august 1987.”

I forhold til lændegenerne kom Højesteret frem til, at disse smerter kunne tilskrives arbejdsskaden. Begrundelsen for dette støtter sig på Retslægerådets besvarelse af spørgsmål 7-8:

Spørgsmål 7: *"Er en arkolyse og spondylolistese mellem 5. lændehvirvel og 1. korsbenschvirvel med nogen glidning forbundet med nedsat bevægelighed i lænden?"*

Retslægerådets svar: *"Patienter, som følge af arkolyse og spondylolistese har lændesmerter, vil have en smertebetinget nedsat bevægelighed i lænden. Patienter uden lændesmerter må antages at have normal bevægelighed i lænden."*

Spørgsmål 8: *"Finder retslægerådet det sandsynligt, at man kan få en smertetilstand i lænden, som den tilstand, der er beskrevet hos... efter traumet i 1987, såfremt man ikke røntgenologisk har kunne påvise arkolyse og spondylolistese?"*

Retslægerådets svar: *"Spørgsmålet er hypotetisk og kan derfor kun besvares generelt. Det er Retslægerådets opfattelse, at længerevarende rygsmerter af karakter som beskrevet hos skadelidte vil kunne opstå efter et traume af den karakter, som skadelidte var ude for i 1987, også selvom der ikke forud består arkolyse og spondylolistese. En tilstedeværelse af disse lidelser, må på den anden side antages at kunne disponere til opståelsen af længerevarende af længerevarende lændesmerter efter et forudgående traume".*

Retslægerådet udtaler således, at det traume A var udsat for, ville kunne have medført de lændegener, som er opstået hos A, selvom den forudbestående lidelse ikke var til stede.

At Ankestyrelsen havde foretaget fradrag i godtgørelsen for varigt mén grundet hændelsen i sig selv var så beskeden, at den ikke ville kunne have medført de gener foruden den forudbestående lidelse, blev således tilsidesat på baggrund af Retslægerådets udtalelse i spørgsmål 8.

Flertallet i dommen kom således frem til, at As nedsatte bevægelighed i lænden med overvejende sandsynlighed kunne henføres til den arbejdsskade, hun var udsat for i 1987.

Der var dog dissens, hvor den dissentierede dommer har lagt speciallægeerklæringen til grund, hvoraf det fremgår, at As forudbestående lidelser var medfødte, som medførte en større sårbarhed overfor traumatisk påvirkning. Hertil mener den dissentierede dommer, at Ankestyrelsen har løftet bevisbyrden, hvortil den forudbestående lidelse har været medvirkende årsag til nedsat bevægelighed i lænden, og tilsidesætter Retslægerådets besvarelse af spørgsmål 8, hvorefter sådan et traume kunne medføre samme lidelser uanset den forudbestående lidelse.

Det kan således udledes af ovenstående dom, at når traumet i sig selv kan medføre samme gener, uanset den forudbestående lidelse, kræver det mere at afkræfte formodningsreglen i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2.

At de forudbestående lidelser kan have været disponerende faktor på baggrund af traumet, medfører heller ikke fradrag i godtgørelsen. Litteraturen nævner her, at:

”Følger kan forøges på grund af den forudbestående lidelse, fx en ubetydelig skramme, der ender med amputation af underbenet hos en person med sukkersyge, fører normalt til en større erstatning, end skrammen iso leret ville føre til.³⁹”

Hvorimod, hvis skaden rammer et område, som allerede er skadet, vil kun den forværrelse af tilstanden som følge af arbejdsskaden blive taget i betragtning. Dette vil almindeligvis medføre en mindre méngrad.

4.5. Grundlag for fradrag

4.5.1. Analyse af U.2011.1341 H (Forudbestående lidelse, og senere udviklet depression og misbrug)

Skadelidte (A) var udsat for en arbejdsulykke i forbindelse med sit arbejde som konstruktør.

I forbindelse med et løft af en omkring 30 kg. jernkæde, hvor A gled, pådrog han sig et forløftningstraume, hvorved han fik lændesmerter. A havde dog som ung fået konstateret flere ryglidelser, som forventedes at blive forværret over tid.

I 1993 blev A opereret for en diskusprolaps, og i 1993 kom A i behandling for depression og alkoholmisbrug. A blev siden hen tilkendt godtgørelse for varigt mén grundet arbejdsulykken, som blev fastsat til 5%, og i 2005 fastsatte Ankestyrelsen As samlede tab for erhvervsevne til 75%, hvoraf de 15% blev tilskrevet arbejdsskaden.

Sagen blev senere indbragt for domstolene, da A påstod anerkendelse af 100% tab af erhvervsevne som følge af arbejdsskaden, samtidig med at A påstod genoptagelse af afgørelsen om varigt mén, som var blevet afvist af Ankestyrelsen. Dette blev begrundet med, at der forelå en forværring af As helbredsmæssige tilstand, men at denne forværring ikke kunne henføres til arbejdsskaden.

Sagen blev indbragt for Højesteret, hvorefter Højesteret frifandt Ankestyrelsen.

Retslægerådet bliver bedt om at oplyse, om hvorvidt A pådrog sig skader i forbindelse med arbejdsulykken. Her oplyser Retslægerådet, at:

---

³⁹ Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S s. 525

"Ved uheldet pådrager sagsøger sig en forværring af de symptomer han har haft tidligere. Hvorvidt den påviste diskusprolaps er udløst af traumet den 20.06.91, kan Retslægerådet ikke udtale sig om. Den tilgrundliggende lidelse er en degenerativ discuslidelse i L4-5 diskus, hvilket ses meget hyppigt ved diskus over spondylolisteser."

Retslægerådet nævner i deres besvarelse på spørgsmål 17 i sagen, at A har flere forudbestående lidelser, som medfører samme gener som disse der opstod efter det traume A var udsat for. Det er derfor efter Retslægerådet opfattelse, at det tidsmæssige sammenfald mellem arbejdsskaden i ryggen og prolapsen er tilfældigt.

Højesteret lægger Retslægerådets udtalelser til grund, hvorefter det tidsmæssige sammenfald mellem arbejdsulykken og diskusprolapsen, som blev fjernet efterfølgende, var tilfældigt.

Højesteret begrundet herefter:

"Højesteret finder herefter, at Ankestyrelsen har godtgjort, at det må anses for overvejende sandsynligt, at A's erhvervsevnetab ikke alene skyldes arbejdsulykken, men også hans forudgående lidelser i ryggen. Efter oplysningerne om A's personlige og helbredsmæssige forhold efter arbejdsulykken finder Højesteret endvidere, at Ankestyrelsen har godtgjort, at det må anses som overvejende sandsynligt, at A's efterfølgende lidelser i form af depression og alkoholmisbrug ikke skyldes arbejdsulykken."

Der er således fundet tilstrækkelig dokumentation for at foretage fradrag i erstatningen. Ankestyrelsen lagde desuden vægt på, at A forud for arbejdsulykken, havde ryggener, hvoraf det måtte forventes at disse ville blive forværret over tid, således ryglidelsen i lænden med overvejende sandsynlighed ville være blevet forværret uanset arbejdsskaden

4.5.2. Delkonklusion af praksis vedrørende forudbestående lidelser og konkurrerende lidelser

Anvendelse af Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2 vedrørende forudbestående- og samvirkende lidelser er på baggrund af ovenstående afgørelser klar. Den praksisændrende dom U.1998.1627 H, slog fast at, der ikke kan ske fradrag i udmålingen for forudbestående lidelser, medmindre der foreligger lægelig dokumentation for, at denne lidelse har været symptomgivende før arbejdsskadens indtræden, eller at den forudbestående lidelse på baggrund af prognosesynspunktet ville have medført en *nærliggende risiko* for, at skadelidtes erhvervsevne ville blive forværret uanset arbejdsskadens indtræden.

Denne retstilstand følges i U.2017.1644 Ø, hvorefter det på baggrund af skadelidtes egen forklaring og lægelig dokumentation ikke fandtes, at skadelidtes forudbestående lidelser havde været symptomgivende inden arbejdsskadens indtræden, og heller ikke ville have medført en forringelse i skadelidtes erhvervsevne, som kunne begrunde fradrag i erstatningen.

Efter resultatet i U.2010.168, hvor Højesteret udtalte:

"2003 er der endvidere ikke holdepunkter for, at A's overvægt uden arbejdsskaden under alle omstændigheder ville påvirke hendes erhvervsevne inden for en nærmere fremtid."

Ovenstående synes at give et udtryk for, at dette ikke blot peger på en overvægt af sandsynlighed, men derimod snarere en umulighed at gennemføre bevisbedømmelsen med henblik på prognosesynspunktet, når det handler om overvægt som forudbestående lidelse jf. Højesterets udtalelse.

I U.2016.1149 H var bevisbyrden heller ikke rejst af myndighederne, og trods den medicinske statistiske beregning klart pegede på rygningen som den væsentligste årsag, så fandt højesteret ikke, at denne bevisbyrde var løftet, hvilket illustrerer, hvor tung en bevisbyrde der skal løftes.

I U.2010.168 H og U.2016.1149 H har Højesteret udtalt i deres præmisser, at:

"... til afkræftelse af formodningen efter bestemmelsens ordlyd og formål... kræves en sædvanlig konkret bevisbedømmelse, der kan sidestilles med den, der kræves ved bedømmelse af forudbestående lidelser..."

Disse afgørelser stemmer således overens med den praksis, som følger af U. 1998.1627 H.

I U.2011.1341 H, hvor der var grundlag for at foretage fradrag, var de forudbestående lidelser allerede så fremskredne og lægeligt dokumenteret, at Højesteret fandt at Ankestyrelsen havde rejst bevisbyrden for, at den senere opståede følge med overvejende sandsynlighed ville være blevet udviklet grundet de forudbestående lidelser, modsat U.2017.1644 Ø.

Højesteret har således på baggrund af ovenstående afgørelser anvendt reglen i Arbejdsskadesikringslovens § 12, i lyset af det erstatningsretlige sårbarhedsprincip, og derved fraveget det forsikringsretlige fordelingsprincip, som har været anvendt hidtil indenfor det arbejdsskadelige område.

En latent sårbarhed hos skadelidte forinden arbejdsskaden, kan som tidligere nævnt kun begrunde fradrag, hvis denne sårbarhed ville have manifesteret sig i et erhvervsevnetab uanset arbejdsskadens indtræden.

Hvorvidt der kan foretages fradrag i erhvervsevnetabserstatningen for forudbestående lidelser, der har været symptomgivende inden arbejdsskadens indtræden volder ikke de store problemer, såfremt disse symptomer har været lægeligt dokumenteret og opfylder det krav om dokumentation der følger af U.1998.1627 H.

Derimod volder spørgsmålet omkring fradrag i godtgørelsen for varigt mén større problemer i forhold til det medicinske bevis jf. U.1997.1004 H. Det afgørende er her om den forudbestående lidelse tidligere har medført gener, og om hændelsen ville kunne have medført samme gener uanset den forudbestående lidelse.

Hvornår en forudbestående lidelse har medført en *nærliggende risiko* for at påvirke helbredstilstanden eller erhvervs-/indtjeningssevnen, altså på baggrund af prognosesynspunktet, vil belyses i næstfølgende afsnit, hvor der har været grundlag for at foretage fradrag efter prognosesynspunktet.

4.6. Slidgigt som en forudbestående lidelse

4.6.1. - FED. 2007.288V

Sagen drejede sig om, at skadelidte (A) pådrog sig en skade på højre knæ i forbindelse med hendes arbejde med rengøring. A fik et kraftigt slag ind mod forsiden af højre knæ, som udløste smerter og bevægeindskrænkning, som tiltog de næstfølgende år. A fik indsat et nye knæ og blev herefter tvunget til at ophøre med at arbejde. A fik påvist svær slidgigt i knæet på baggrund af røntgenoptagelse i 2002.

Arbejdsskadestyrelsen fastsatte A's varige mén til 15%, hvoraf kun 5% skyldes arbejdsskaden. Dette blev begrundet med, at selvom den forudbestående slidgigt ikke havde været symptomgivende inden arbejdsskadens indtræden, så er det tilstrækkelig dokumenteret, at slidgigten ville medføre gener uanset arbejdsskaden. Derudover blev As erhvervsevnetab fastsat til 15% med samme begrundelse.

Ankestyrelsen kom frem til samme resultat, og begrundede endvidere, at arbejdsskaden havde fremskyndet udviklingen af smerterne, men at slidgigten ikke er forårsaget af arbejdsskaden, og uanset arbejdsskadens indtræden ville generne være opstået.

Sagen blev indbragt for Landsretten, hvorefter A nedlagde påstand om, at der skal ske anerkendelse af det varige mén på 15%, subsidiært mere end 5%.

Der blev forelagt en række spørgsmål for Retslægerådet til besvarelse under sagen. Her fremhæves spørgsmål 3:

Hvilke af sagsøgerens gener.... Kan henføres til henholdsvis

- a) "Sagsøgerens arbejdsskade den 26. februar 1998.*
- b) En sygdom, der bestod inden sagsøgerens tilskadekomst den 26. februar 1998*
- c) En sygdom, der er opstået efterfølgende uafhængigt af sagsøgerens arbejdsskade.*
- d) Andre forhold."*

Hertil svarede Retslægerådet:

- a) "Retslægerådet vurderer, at sagsøgerens knæsymptomer med stor sandsynlighed er opstået efter sagsøgers arbejdsskade*
- b) Der er dog stor sandsynlighed for, at sagsøgeren havde slidgigt i knæledet på skadestidspunktet, og at slidgigten har været en medvirkende årsag til, at sagsøgeren fik vedvarende knægener efter tilskadekomsten.*
- c) Som anført anses det for sandsynligt, at sagsøgers knæsymptomer er opstået efter arbejdsskaden, men sygdommen (slidgigt) er med stor sandsynlighed opstået uafhængigt af sagsøgers arbejdsskade."*

Retslægerådet bekræfter således, at arbejdsskaden har udløst generne fra knæet, men at slidgigten allerede var til stede inden arbejdsskaden, og har medvirket til at A fik vedvarende gener efter arbejdsskaden.

Derudover udtaler Retslægerådet, at As slidgigt kan begrundes med As overvægt, da det er tilstrækkelig dokumenteret at overvægt både kan udløse slidgigt men også forværre slidgigten.

Retslægerådet udtaler i spørgsmål 6, at slidgigten kan med "nogen sandsynlighed" have været udløsende årsag til slidgigten. På baggrund af Retslægerådets udtalelse, kan "nogen sandsynlighed" ikke sidestilles med overvejende sandsynlighed.

Spørgsmål 8 skal endvidere fremhæves, hvor Retslægerådet blev anmodet om at opstille retningslinjer på baggrund af lægevidenskabelig teori, om hvornår en ikke-symptomgivende slidgigt bliver symptomgivende. Her svarer Retslægerådet:

"udviklingen af slidgigt foregår typisk over adskillige år. Det anses derfor for usandsynligt, at de slidgigtforandringer, som blev påvist ved røntgenundersøgelsen i september 1998, var forårsaget af tilskadekomsten 9 måneder tidligere."

Det uforenlige i nærværende afgørelse er, at i spørgsmål 7 fremlagt for Retslægerådet, udtales der, at "der er betydelig sandsynlighed" for, at forværringen af slidgigten er ubetinget af arbejdsskaden. Hvorvidt denne formulering kan tillægges en grad af overvejende sandsynlighed (mere end 50%) er

overladt til fortolkning. I U.2010.1197 H, hvor Retslægerådets udtalelser var formuleret forkert, og direkte modstridende, kunne det udledes, at uklare udtalelser fra Retslægerådet ikke bliver tillagt betydning, hvilket således lader tvivlen falde ud til skadelidtes fordel.

En forskel på U.2010.1197 H og nærværende Landsretsafgørelse, kan formentlig være, at udtalelserne i U.2010.1197 H fandtes at være formuleret direkte forkert og modstridende med hinanden, hvor denne afgørelse fra Landsretten ikke indeholder et uklart svar, men derimod en klar begrebsopfattelse. "Betydelig sandsynlighed" må dog rent termologisk forstås som mere end sandsynligt, men hvorvidt dette har karakter som "overvejende sandsynligt", må bero på en fortolkning.

Landsretten kommer frem til, at selvom arbejdsskaden har udløst generne, så har Ankestyrelsen med overvejende sandsynlig rejst bevisbyrden for, at As forudbestående lidelse ville have udviklet sig uanset arbejdsskaden.

4.6.2. - FED. 2006.72Ø

Skadelidte (A) var i forbindelse med sit arbejde som tankvognschauffør udsat for en arbejdsulykke i 1994, som medførte at A fik et pludseligt knæk i ryggen. Som følge heraf var A sygemeldt, og led af kraftige smerter i lænden. Efter henvisning til en speciallæge blev det konstateret, at A havde fået en diskusprolaps, som han blev opereret for i 1995. Operationen har medført nogen bedring, men A oplever forsat konstante smerter i lænden, som først forsvinder når A lægger sig ned. A havde dog forinden arbejdsskadens indtræden oplevet periodevis smerter i ryggen, og siden maj 1994, altså 5 mdr. inden arbejdsskaden, fremgår det af de lægelige akter, at A havde murrende smerter i ryggen, men at disse smerter ikke havde medført sygemelding.

As tab af erhvervsevne blev fastsat af Ankestyrelsen til 50%, hvoraf 25% henføres til arbejdsskaden, og de resterende 25% blev henført til den forudbestående lidelse.

Sagen blev indbragt for Landsretten, hvor A nedlagde påstand om, at Ankestyrelsen skulle anerkende at As samlede tab af erhvervsevne udgjorde 50%.

Landsretten udtaler:

"Efter retslægerådets besvarelse af spørgsmål A og C lægger landsretten til grund, at sagsøgeren forud for arbejdsulykken gennem nogle år havde udviklet en væsentlig degenerativ lændelidelse".

Retslægerådet udtaler i besvarelsen af spørgsmål A, at på baggrund af de foreliggende lægelige oplysninger og en sammenfattende gennemgang heraf, at det kan dokumenteres, at A havde

udviklet en væsentlig degenerativ lændelidelse, hvor symptomerne tiltog og var mest udtalt i 1994, hvor A selv havde udtalt at han oplevede murrende smerter i lænden.

Retslægerådet blev i spørgsmål C bedt om at udtale, med hvilken grad af sandsynlighed As ryglidelser og følgende gener heraf relaterer sig til:

- a. As forudbestående ryganamnese
- b. As ulykkestilfælde den 11. oktober 1994, eller
- c. En senere opstået sygdom uden relation til ulykkestilfældet den 11. oktober 1994.

Hertil udtaler Retslægerådet, at den væsentligste årsag til generne i lænden skyldes den degenerative lændelidelse, men at sygdomsforløbet er blevet forværret grundet vridtraumet.

I forbindelse med sagen fremkom den ledende overlæge med en udtalelse, som Landsretten også lægger til grund for resultatet.

Overlægen udtaler:

”Han fik ved en ganske let påvirkning, nemlig et ryk, da slangen satte sig fast, pludselige stærke smerter i ryggen”.... ”Disse forandringer må allerede inden ulykken have været til stede i et væsentligt omfang og ville derfor, uanset om A ikke havde været udsat for hændelsen, ved blot en tilfældig bevægelse kunne have forårsaget symptomer af samme sværhedsgrad som A fik i den aktuelle sag”.

Landsretten kommer således frem til, at den forudbestående slidgigt allerede var så fremskreden, at en tilfældig bevægelse ville have medført en lignende rygskade. Landsretten fandt således, at Ankestyrelsen med overvejende sandsynlighed havde godtgjort, at den forudbestående lidelse indbød en *nærliggende risiko* for at manifestere sig i et erhvervsevnetab uanset arbejdsskaden.

Der var altså i denne sag grundlag for at foretage fradrag i erstatningen for tab af erhvervsevne på baggrund af prognosesynspunktet.

4.6.3. - FED. 2007.124 V

Sagen drejede sig om, at skadelidte (A) i 1989 i forbindelse med sit arbejde, skulle løfte en jernprofil, hvorved A fik et knæk i ryggen. Forløftningstraumet medførte akutte smerter i nederste halvdel af ryggen samt hovedpine. A blev herefter henvist til røntgenundersøgelse, hvor der blev påvist spondylolistese, som dog ikke havde været symptomgivende inden arbejdsulykken. A blev tilkendt forhøjet førtidspension, hvor hans méngrad blev fastsat til 8%, og erhvervsevnetabet blev fastsat til 40%. As tilstand udviklede sig dog til det værre, og fik sagen genoptaget, hvor sagen blev

indbragt for Landsretten. A påstod her, at Ankestyrelsen skulle anerkende, at det samlede erhvervsevnetab udgjorde 100%.

Landsretten lagde blandt andet retslægerådets erklæringer til grund, hvor Retslægerådets svar på spørgsmål H skal fremhæves:

"Sygehistorien og de efterfølgende undersøgelser viser, at sagsøger på dette tidspunkt havde en spondylostese i lænden, som herefter har været symptomgivende. Det er velkendt, at medfødte/degenerative lidelser kan blive symptomgivende efter en mindre i sig selv banal hændelse."

Endvidere lagde Landsretten vægt på erklæringen afgivet af speciallæge- og lægekonsulent for Ankestyrelsen. Han udtaler:

"A ved den anerkendte hændelse var udsat for et endog meget beskedent traume, som ikke kan forårsage, de forandringer der lidt over en måned senere blev fundet i lænderyggen og heller ikke vil kunne forårsage en traumatisk læsion af en ledbåndsskive (diskus)."

Han udtaler videre, at:

"der er lidt over en måned efter den anerkendte hændelse ved røntgen af lænderyggen blev fundet tegn på en medfødt lidelse i form af såkaldtspondylolistese samt slidgigtsforandringer i lænderyggen som følge af denne spondylolistese... De ovenfor beskrevne fund i lænderyggen kunne i 1990 forklare A's tilstand."

På baggrund af ovenstående erklæringer kom Landsretten frem til, at forværringen ikke kunne henføres til arbejdsskaden, men derimod den forudbestående lidelse.

På baggrund af de lægelige oplysninger i sagen, var arbejdsskaden godt nok den udløsende faktor, men hændelsen i sig selv var så beskeden, at tabet ville være indtrådt uanset arbejdsskadens indtræden.

4.6.4. Delkonklusion

Som følge af U.1998.1627 H, var der ikke grundlag for at foretage fradrag, såfremt den forudbestående lidelse ikke havde påvirket erhvervsevnen og indtjeningsevnen inden arbejdsskadens indtræden.

Dog fremgår det modsætningsvist af U.1998.1627 H, at der kan foretages fradrag i godtgørelsen for varigt mén og/eller erstatning for erhvervsevnetab, såfremt den forudbestående lidelse frembyder en nærliggende risiko for at påvirke erhvervsevnen.

De domme fra Landsretten, som er behandlet ovenfor, har alle det tilfælles, at der har været tilstrækkelig dokumentation for, at uanset arbejdsskadens indtræden, ville erhvervsevnen være blevet påvirket. Med slidgigt som forudbestående lidelser har det således været muligt at begrunde et fradrag på baggrund af prognosesynspunktet.

I FED 2006.72 Ø og FED 2007.124V blev særligt hændelsens karakter fremhævet. Hændelsen var i sig selv så beskeden, at der fandtes at være en nærliggende risiko, at udviklingen af følgerne ville være sket uanset arbejdsskadens indtræden, trods i begge tilfælde har den forudbestående lidelse ikke været symptomgivende, og samtidig fandtes arbejdsskaden at være den udløsende årsag.

4.7. Senere udviklede følger

Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2. giver efter ordlyden ret til erstatning for de direkte og umiddelbare følger der kan henføres til arbejdsskaden, eftersom en anerkendelse af arbejdsskaden også anerkender enhver følge af arbejdsskaden, medmindre dette kan modbevise af myndighederne. Det samme gælder for de tilfælde hvor en lidelse først udvikler sig efter arbejdsskaden.

Spørgsmålet i U.2010.1197 H, som bliver behandlet nedenfor, omhandlede hvorvidt et senere udviklet smertesyndrom kunne henføres til arbejdsskaden.

4.7.1. Analyse af U.2010.1197 H (Arkivkasser)

Skadelidte (A) var udsat for en arbejdsulykke i 1999, hvor hun fik tre arkivkasser i hovedet, hvorved hun faldt bagover og slog hovedet i et betongulv.

Arbejdsskadestyrelsen indhentende en speciallægeerklæring, hvoraf det fremgår, at i forbindelse med at A faldt og slog hovedet i gulvet, slog hun nakke, ryg, lænd og bækken. Som følge heraf led A af kraftige smerter i nakke og ryg samt hovedpine og svimmelhed, som gradvist forøges.

A blev tilkendt førtidspension, og Arbejdsskadestyrelsen fastsatte erstatning for tab af erhvervsevne til 65% på baggrund af speciallægeerklæringen.

A har siden uheldet i 1999 udviklet en kronisk smertetilstand (fibromyalgi) og heraf en voldsom funktionsindskrænkning, og i 2004 blev A tilkendt højeste førtidspension.

Ankestyrelsen anerkendte i 2009 at As sag skulle genoptages grundet en væsentlig ændring i As tilstand, hvorefter Ankestyrelsen vurderede hendes tab af erhvervsevne nu udgjorde 100%, dog med fradrag, således det samlede tab af erhvervsevne udgjorde 65%. Dette begrundede

Ankestyrelsen med, at As tilstand med overvejende sandsynlighed skyldes noget andet end arbejdsskaden.

Speciallæge – overlæge, har i sagen udtalt, at *"Fibromyalgi er en sædvanlig følge af ulykken. Den er sekundær til ulykken, hvilket betyder, at den er udløst af ulykken"* og udtaler ligeledes, at han er *"Ikke i tvivl om, at ulykken har udløst fibromyalgien"*.

Speciallægen, som har været tilknyttet Ankestyrelsen i en årrække, udtaler modsætningsvist, at: *"I denne sag finder han det ikke overvejende sandsynligt, at fibromyalgien er forårsaget af det pågældende traume, for i så fald skulle fibromyalgien være indtrådt tidligere"*.

Retslægerådet får ligeledes fremlagt en række spørgsmål under behandling af sagen, hvor særligt spørgsmål D og spørgsmål 3 skal fremhæves.

Spørgsmål D:

"Hvilke af de lidelser, som sagsøgeren havde på afgørelsestidspunktet, er med overvejende sandsynlighed følger af arbejdsskaden?"

Retslægerådets svar:

"sagsøger har i tidsmæssig relation til arbejdsskaden udviklet hals- og lændesmerter. Har senere udviklet et kronisk smertesyndrom med træthed, svimmelhed, nedsat hukommelse, koncentrationsbesvær, nedsat bevægelighed, føleforstyrrelser og muligvis fibromyalgi. Udvikling af disse symptomer kan have årsager, både fysiske og psykosociale, og kan ikke med nogen grad af sandsynlighed tilskrives arbejdsskaden."

Det fremgår af klart og utvetydigt af Retslægerådets svar på spørgsmål D, at disse følger ikke, med nogen grad af sandsynlighed, kan tilskrives arbejdsskaden.

Det interessante i denne sag er således Retslægerådets svar på spørgsmål 3, hvor svaret i sig selv er klart, men dog meget modstridende med det svar, der er afgivet i spørgsmål D.

Spørgsmål 3 er følgende:

"finder Retslægerådet, at fibromyalgi i visse situationer kan optræde sekundært til traumer mod bevægeapparatet?"

Retslægerådets svar:

"Fibromyalgi er en kronisk smertetilstand af ukendt årsag. Den forekommer med øget hyppighed ved samtidige andre smertende sygdomme som for eksempel leddegigt. Sammenhæng med traumer som udløsende årsag er mangelfuldt belyst."

Sagen kom for Højesteret, hvor der er dissens i afgørelsen (3-2).

Højesteret udtaler, at:

”Rådets svar på spørgsmål D ikke kan forstås således, at Rådet finder, at det beskrevne smertesyndrom ikke kan være en følge af arbejdsskaden. Retslægerådets svar kan efter vores opfattelse endvidere ikke med sikkerhed forstås således, at Rådet finder det overvejende sandsynligt, at syndromet ikke er en følge af arbejdsskaden.”

Flertallet tilsidesætter således Retslægerådets udtalelser, og tillægger ikke disse nogen værdi. Højesteretsflertal lægger derimod vægt på erklæringen afgivet af overlægen i forbindelse med behandling af sagen, som udtrykker årsagssammenhæng mellem arbejdsskaden og det kroniske smertesyndrom.

Det følger endvidere af Højesterets begrundelse, at de smerter som A har udviklet efterfølgende, fremgår af de foreliggende lægejournaler og lægeerklæringer, som er udarbejdet kort efter arbejdsskaden. Det fremgår ligeledes af disse, at smerterne løbende er blevet forværret.

Dissens i afgørelsen kommer frem til, at smertesyndromer med overvejende sandsynlighed kan henføres til andre forhold end arbejdsskaden. Mindretallet i afgørelsen lægger vægt på Retslægerådets udtalelse, hvor det fremhæves, at udviklingen af disse symptomer ikke med nogen grad af sandsynlighed kan tilskrives arbejdsskaden.

Dommen handler om en senere konstateret udvikling af et smertesyndrom, og ikke en forudbestående lidelse, som kan begrunde skadelidtes senere konstateret fibromyalgi. Dommen er dog alligevel inddraget, da denne belyser det bevismæssige spørgsmål som inddrages i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2. Efter formodningsreglen bliver enhver følge anset for værende en følge af arbejdsskaden, medmindre overvejende sandsynlighed taler herimod, og i nærværende dom blev denne bevisbyrde ikke rejst.

I sagen var to læger, en speciallæge samt en overlæge med speciale i fibromyalgi, ikke enige om hvorvidt der kunne statuere årsagssammenhæng mellem arbejdsskaden og den senere konstaterede fibromyalgi. Derudover fremkom Retslægerådet med modstridende udtalelser vedrørende samme spørgsmål. Dommen giver således et billede af de vanskeligheder, der forbundet med at sandsynliggøre årsagssammenhængen.

Mindretallet i afgørelsen illustrerer hvor meget vægt Retslægerådets udtalelser tillægges i forbindelse med vurderingen af årsagssammenhængen, trods disse er modstridende.

Flertallet tilsidesatte Retslægerådets udtalelser, hvilket giver et billede af, at hvis Retslægerådets udtalelser enten er uklare eller modstridende, som i dette tilfælde, bliver der lagt vægt på de andre lægelige oplysninger, som frembringes under sagen.

Kapitel 5 - Konklusion

Da formodningsreglen i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2 blev indført i 1964, de bagvedliggende hensyn for at indføre reglen, var at medicinsk tvivlsomme tilfælde skulle afgøres til fordel for skadelidte. Indførslen af reglen var dog et udtryk for allerede gældende praksis på området, og i forbindelse med reglens tilblivelse blev der ydet en samlet invaliditetserstatning, som blev fastsat på baggrund af et medicinsk grundlag. Spørgsmålet vedrørende, hvordan formodningsreglen skulle anvendes i de tilfælde hvor skadelidte har passet sit arbejde fuldt ud, trods en forudbestående lidelse, blev først taget op i forarbejderne til 1992-loven, hvor Socialministeriets svar på dette spørgsmål stemte overens med resultatet, som fandt vej til domstolene i U.1998.1627 H.

Af denne dom blev det slået fast, at en forudbestående lidelse, som ikke har begrundet nedsættelse af erhvervsevnen eller indtjeningsevnen, ikke kunne begrunde fradrag i erstatningen for tab af erhvervsevne, medmindre overvejende sandsynlighed talte for, at der var en nærliggende risiko for, at lidelsen ville have manifesteret sig i et erhvervsevnetab uanset arbejdsskadens indtræden.

Resultatet af den praksisændrende dom medførte også en praksisændring hos Ankestyrelsen, som blandt andet ses i Principafgørelse U-2-99.

Efter U.1998.1627 H blev der stillet store krav til dokumentationen for den forudbestående lidelse, førend Myndighederne kan afkræfte formodningen i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2. I denne afgørelse var der ingen lægelige indikation på, at følgerne skyldes andet end arbejdsskaden, selvom hun var blevet opereret for lignende symptomer. Dette begrundes med, at de lægelige erklæringer i sagen pegede på, at A var blevet helbredt herfor på baggrund af en operation. Herefter havde A ikke smerter og kunne passe sit arbejde fuldt ud indtil arbejdsskaden.

Principperne der kan udledes af U.1998.1627 H bliver fulgt op i efterfølgende praksis. Dokumentationskravet synes at være skærpet i U.2010.168 H, hvor Højesteret udtaler, at der ikke fandtes at være holdepunkter for, at As forudbestående lidelse i form af overvægt, uanset arbejdsskaden, under alle omstændigheder ville påvirke erhvervsevnen inden for en nærmere

fremtid. Her er der ikke tale om "overvejende sandsynlighed", men at overvægten "under alle omstændigheder" ville have påvirket erhvervsevnen, hvilket peger på en umulig bevisbyrde at løfte. Bevisbedømmelsen, der udledes af den praksisændrende dom, finder tilsvarende anvendelse i tilfælde af samvirkende skadesårsager. Hvis det ikke lægeligt bevises, at den samvirkende årsag konkret påvirker méngraden, vil formodningsreglen træde i kraft. Dette var tilfældet i U.2016.1149 H, hvor rygningen, på baggrund af medicinsk forskning, rent statistisk var den overvejende årsag til udvikling af lungekræft. Her tilsidesætter Højesteret Retslægerådets udtalelser og slår fast, at selvom rygningen overvejende er den mest sandsynlige årsag, så kan dette ikke konkret bevises, hvorfor dette tvivlstilfælde faldt ud til skadelidtes fordel, og således stemmeroverens med de bagvedliggende hensyn i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2.

Retslægerådets udtalelser har dog ofte en stor betydning i disse sager, hvilket ses i U.2017.1644 Ø, hvor Retslægerådets udtalelse blev lagt til grund for Landsrettens resultat.

Det kan dog udledes af den behandlede praksis, at Retslægerådets udtalelser bliver tilsidesat i de tilfælde, hvor der ikke kan peges på en konkret årsag til udviklingen af følgerne jf. U. 2016.1149 H, eller hvis Retslægerådets udtalelser er uklare eller direkte modstridende jf. U. 2010.1197 H. Er Retslægerådet uklare i deres besvarelser, bliver der derimod lagt vægt på de andre lægelige erklæringer, eksempelvis speciallægeerklæringer.

Trods modstridende svar fra Retslægerådet, er der dog forsat en tilbøjelighed til at tillægge disse betydning i forbindelse med bevisspørgsmålet, hvilket kan udledes af dissensen i sidstnævnte afgørelse fra Højesteret. Retslægerådets erklæringer tillægges meget vægt, og der skal meget til førend disse tilsidesættes jf. ovenstående.

Hvornår en forudbestående lidelse indbyder en nærliggende risiko for at nedsætte erhvervsevnen, uanset arbejdsskaden, kræver ligeledes store lægelige beviser.

Selvom den forudbestående lidelse ikke har været symptomgivende inden arbejdsskadens indtræden, kan der alligevel foretages fradrag, hvis den forudbestående lidelse er så fremskreden, at på baggrund af prognosesynspunktet ville have medført en forværrelse af erhvervsevnen uanset arbejdsskadens indtræden. Dette synes at være tilfældet hvis hændelsen i sig selv er så beskeden og banal, at den ikke ville kunne have medført samme følger, såfremt den forudbestående lidelse ikke var til stede. Modsætningsvist U.2017.1644 Ø, hvor den forudbestående lidelse var hyppig for alderen og hverken svære eller fremskreden.

Det kan således overordnet konkluderes, at der er mange vurderinger at inddrage i

bevisspørgsmålet. Er ovenstående vurderinger inddraget i sagen, og der forsat ikke kan peges på en årsag, så er spørgsmålet, hvem der skal bære risikoen herfor.

Det er i disse tvivltilfælde, hvor formodningsreglen i Arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2 kommer i spil, hvorefter tvivltilfælde skal falde ud til den sikredes fordel, som stemmer overens med de bagvedliggende hensyn til bestemmelsen.

Kapitel 6 - Litteraturliste

Litteratur:

- Munk-Hansen, Carsten. (2014). *Retsvidenskabsteori*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- K. Hansen, Preben. & Rasmussen, Leif. (2004). *Tillæg til Arbejdsskadesikringsloven*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- K. Hansen, Preben. & Rasmussen, Leif. (2003). *Arbejdsskadesikringsloven*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Kielberg, Mikael. (2016). *Arbejdsskadesikringsloven* (6. udg.). Karnov Group Denmark A/S.
- Von Eyben, Bo. & Isager, Helle. (2019). *Lærebog i Erstatningsret* (9. udg.). Djøf Forlag.
- Søndergaard, Synne. (2015). *Retslægerådet & domstolene: - erstatning for personskade*. Ex Tuto Publishing A/S.

Internetkilder:

- Arbejdsskadelovens Historie. (s.d.). *Arbejdsmarkedets Erhvervssikring*.
<https://www.aes.dk/om-arbejdsmarkedets-erhvervssikring/temaer/arbejdsskadelovens-historie>
- LBKG 2020-03-31 nr 376 Arbejdsskadesikringsloven. (s.d.). *Karnov Group*.
<https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000861670?t=annotations>
- VEJ nr 9001 af 02/01/2020 Vejledning om Erhvervssygdomme. (s.d.). *Retsinformation*.
<https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2020/9001>

Betænkninger:

- Forslag til Lov om arbejdsskadeforsikring Samling 19771 L47
- Betænkning vedrørende Arbejdsskadeforsikring 792/1977
- Betænkning om Retslægerådet nr. 1196, København 1990

Vejledninger:

- VEJ nr 9001 af 02/01/2020 Vejledning om Erhvervssygdomme. (s.d.). *Retsinformation*.
<https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2020/9001>

Andet:

- Retslægerådets jubilæumsskrift 1909-2009 S. 9

Kapitel 7 - Skærmpoint

2

